

Provinciale Staten

Notulen van 31 oktober 2014

(vastgesteld tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
14 november 2014)

1. Opening en berichten van verhindering	1
2. Mededelingen	1
3. Vaststellen agenda	1
4. Notulen	1
5. Ingekomen stukken	1
6. Brief Rekenkamer Zeeland van 14 juli 2014 met quick scan "Opvolging aanbevelingen: een terugblik" (14011316).....	1
7. Brief van ministerie van Economische Zaken over Ontwerp-inpassingsplan windpark Krammer (14013198).....	1
8. Brief van R.J. van den Berg c.s. te Dreischor van 3 oktober 2014 over de gebiedsvisie Schelphoek (14014585).....	2
9. Verzoek van het lid Haaze van 27 oktober 2014 tot interpellatie over het poliovirus dat in de Westerschelde terecht is gekomen (14016074).....	2
10. Ingekomen stukken GS en cvdK.....	2
11. Brief GS van 14 oktober 2014 over artikel 12-traject.....	2
12. Brief cvdK van 14 oktober 2014 over melden nevenfunctie (14015472).....	2
13. Brief van GS van 28 oktober 2014 over Ontwerp inpassingsplan windpark Krammer (14015961).....	3
14. Hamerstukken.....	3
15. Statenvoorstel aanbevelingen quick scan Rekenkamer Zeeland "Opvolging aanbevelingen: een terugblik" (SGR-64).....	3
16. Statenvoorstel Ontwerp-rijksinpassingsplan windpark Krammer (BLD-173).....	3
17. Statenvoorstel 10e wijziging begroting provincie Zeeland-2014 (SERV-170).....	4
18. Statenvoorstel Vertegenwoordiging Provinciale Staten in bezwaar- en beroepzaken Wet Luchtvaart (BLD-168)	4
19. Interpellatie poliovirus Westerschelde.....	4
20. Voorstellen	6
21. Initiatiefvoorstel van de leden Hijgenaar en Aalfs voor een raadpleging van de Zeeuwse bevolking (SGR-66)	6
22. Statenvoorstel Toetsingskader verkoop Indaver (DELTA NV) (SERV-166).....	16
23. Vragensessie	26
24. Vragen van het lid De Paepe over Faunafonds en wildschade	26
25. Vragen van het lid Colijn over de reactie van GS op de motie van de fracties van D66, GL en CU over het fietsvoetveer, ingediend tijdens de vergadering van 26 september 2014	27
26. Vragen van het lid De Milliano-van den Hemel over behoud bushalte IJzendijke	28
27. Moties niet behorend bij een agendapunt	30
28. Motie van het lid Babijn (PvZ) over de fastferry	30
29. Motie van de leden Van Haperen en Evertz over het versterken stedelijke aantrekkingskracht Zeeland ..	32
30. Motie van de leden Hijgenaar en Colijn over The Passion at Sea	34
31. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	37
32. Sluiting.....	37

**Negenendertigste vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland**

(zittingsperiode 2011-2015)

vrijdag, 31 oktober 2014

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden mr. T.H. Aalfs, F. Babijn (CDA), F. Babijn (PvZ), C.W. Bierens, ing. J.J. van Burg, P.B. Colijn, J. van Dijen, A.I.G. Dorst, ing. B. Erbisim, mr. A. Evertz, ir. B.J. Feijtel, mr. H.J. van Geesbergen, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, P.A. Hamelink, dr. A.M.M. van Haperen, ing. L. Harpe Msc, A. Hijgenaar, F. de Kaart, R.P.M. de Kort, A.J. van der Maas, W.P.H. Markusse, J.M. Meulenberg-op 't Hof, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, ing. R. Muste, F. van Oorschoot, M.A. Otte, J.R. Oudeman, C.M. de Paepe, B.J.M. Pauwels, P.L. de Putter, J.C. Robesin, G.D. Roeland, drs. R. Ruissen, H.C.M. Thomaes, R. van Tilborg, G. van Unen en J. Werkman, tezamen 38 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren C. van Beveren, G.R.J. van Heukelom en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Dames en heren, leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en de ambtelijke organisatie, vertegenwoordigers van de pers, belangstellenden op de publieke tribune en degenen die via internet met ons verbonden zijn, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten van Zeeland.

Bericht van verhindering is ontvangen van de heer Van Dijk.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Vandaag zijn onder meer aan de orde een initiatiefvoorstel, gericht op het houden van een volksraadpleging bij de komende statenverkiezingen, en een voorstel betreffende verkoop van het afvalverwerkingsbedrijf Indaver door DELTA. Voorts zijn enkele moties aangekondigd die niet behoren bij een agendapunt, zullen enkele vragen worden gesteld en is er sprake van een interpellatieverzoek.

Voorafgaand aan deze vergadering is een rapport over deelnemingen aangeboden door de heer Castenmiller, voorzitter van onze rekenkamer. De volgende week verschijnt het bijbehorende statenvoorstel.

3. Vaststellen agenda

De **voorzitter**. Door de PVV-fractie is een verzoek ingediend voor het houden van een interpellatie over het poliovirus dat in de Westerschelde terecht is gekomen. Kunnen de Staten ermee instemmen dat dit verzoek wordt ingewilligd? Mij blijkt dat dat het geval is. Ik stel voor dat de interpellatie wordt gehouden vóór de bespreekvoorstellen aan de orde worden gesteld. Ik constateer dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

De aldus gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

4. Notulen

De notulen van de vergadering van 26 september 2014 worden vastgesteld.

5. Ingekomen stukken

6. Brief Rekenkamer Zeeland van 14 juli 2014 met quick scan "Opvolging aanbevelingen: een terugblik" (14011316)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel over dit onderwerp.

7. Brief van ministerie van Economische Zaken over Ontwerp-inpassingsplan windpark Krammer (14013198)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel over dit onderwerp.

8. Brief van R.J. van den Berg c.s. te Dreischor van 3 oktober 2014 over de gebiedsvisie Schelphoek (14014585)

De **voorzitter**. Van de SP-fractie is het verzoek ingekomen om deze brief in de desbetreffende commissie aan de orde te stellen. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

9. Verzoek van het lid Haaze van 27 oktober 2014 tot interpellatie over het poliovirus dat in de Westerschelde terecht is gekomen (14016074)

In verband met dit verzoek is eerder tijdens deze vergadering een besluit genomen.

10. Ingekomen stukken GS en cvdK

11. Brief GS van 14 oktober 2014 over artikel 12-traject.

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

Voorzitter: de heer Roeland

12. Brief cvdK van 14 oktober 2014 over melden nevenfunctie (14015472)

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. "Daarbij aanvaardt de commissaris enkel nevenfuncties die qua aantal en inhoud bij het ambt passen.". Zó werd het beschreven in de profielschets voor de cvdK die wij voor onze provincie zochten. Als het aan de SP had gelegen, was het nog scherper verwoord, maar dit was de omschrijving die door de Staten werd onderschreven. Welnu, dat stond er niet voor niets. Zeeland is door de nevenfuncties

van de vorige cvdK een aantal keren landelijk zeer negatief in het nieuws geweest, en dat wilden wij niet weer.

Voorzitter. Ik herhaal het nog maar eens: "Daarbij aanvaardt de commissaris enkel nevenfuncties die qua aantal en inhoud bij het ambt passen". Qua aantal zitten wij nu op 22 comités van aanbevelingen en 10 nevenfuncties die "q.q." zijn. Qua inhoud bij het ambt passend, kan mijn fractie met de beste wil van de wereld niet inzien wat het voorzitterschap van een Waarderingskamer onroerend goed te maken heeft te maken heeft met het ambt van cvdK. Natuurlijk is het een grote eer wanneer de commissaris door de staatssecretaris wordt gevraagd voor een dergelijke functie, maar hij wordt daar juist voor gevraagd omdat hij cvdK is.

Voorzitter. De cvdK schrijft dat deze Waarderingskamer per jaar maar vijf keer bijeenkomt. Een rekensommetje op basis van 32 nevenfuncties zou kunnen zijn dat het om 32 maal 5 is 160 dagdelen of dagen gaat, waarop de cvdK niet beschikbaar is voor datgene wat mijn fractie graag ziet dat hij doet: het dienen van de belangen van Zeeland.

Mijn fractie hoopt écht dat dit de laatste keer is dat wij over dit onderwerp het woord moeten voeren en dat de boodschap nu is overgekomen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik leg mevrouw Van Unen een vraag voor omdat ik haar niet goed begrijp.

Het gaat hierbij om een specifieke aanvaarding van een functie, waarmee vijf dagdelen gemoeid zijn. Vervolgens zegt mevrouw Van Unen dat er 32 nevenfuncties zijn en vermenigvuldigt zij dat aantal met vijf om aan te geven hoe vaak de cvdK niet beschikbaar is om de belangen van Zeeland te dienen. Mijns inziens trekt zij hierbij impliciet de conclusie dat al die andere functies van dezelfde orde zijn. Is dat inderdaad datgene wat zij bedoelt?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Het gaat mij niet zozeer om die 160 keer maar om het feit dat het meer en meer en meer wordt. Wij vragen ons bij deze nevenfunctie écht af wat die nu met de belangen van Zeeland te maken heeft.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ook ik heb een vraag voor mevrouw Van Unen.

In de door haar genoemde profielschets werd óók gesteld dat de commissaris een breed netwerk in het land zou moeten opbouwen, met name binnen de overheid. Acht zij de onderhavige nevenfunctie daarmee strijdig of is zij van mening dat deze functie wat dit betreft een aanvulling kan zijn?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De SP-fractie zou graag zien dat de tijd die de commissaris heeft,

wordt benut om gericht voor het belang van Zeeland op te komen, en niet om met nevenfuncties bezig te zijn. Dat lijkt mij nu wel duidelijk.

De heer **Bierens** (VVD). Dat is geen antwoord op mijn vraag, voorzitter. Kan naar het oordeel van mevrouw Van Unen deze nevenfunctie een bijdrage leveren aan verbreding van het beoogde netwerk, zulks in het belang van Zeeland?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dat zien wij niet. Wij zien absoluut geen verband tussen de genoemde Waarderingskamer en het werk van de cvdK.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Mevrouw Van Unen is kennelijk erg goed in rekenen. Zou zij de tijd die zij in verband met de nevenfuncties heeft berekend, willen aftrekken van de tijd die de cvdK in zijn vrije tijd aan Zeeland geeft? Dat is enorm veel.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik heb er geen behoefte aan om hierop te reageren.

De heer **Polman** (cvdK). Voorzitter. Het is mijns inziens heel goed om bij elk verzoek in verband met een nevenfunctie even expliciet stil te staan bij de vraag: is dit niet alleen qua tijd haalbaar, maar past dit ook bij het ambt? Dat is de reden waarom ik geen verzoeken aan de Staten voorleg die te maken hebben met bijvoorbeeld een commercieel bedrijf. Ik vind dat de nevenfuncties behoren te passen bij het ambt. Dat is mijn interpretatie hiervan. Er dient sprake te zijn van een maatschappelijk belang. Verder vind ik het van belang dat de Staten hierbij worden betrokken vóór ik zo'n nevenfunctie aanvaard.

Voorts zou ik naar aanleiding van het betoog van de SP-fractie in die zin een nuance willen aanbrengen dat van alle functies waarop is gedoeld, er op dit moment slechts vier zijn die niet "q.q." zijn. Inclusief de Waarderingskamer zouden het er vijf worden, maar de overige functies hebben allemaal rechtstreeks te maken met het ambt. Dat geldt voor het voorzitterschap van de Stichting Roosevelt, het Prins Bernard Cultuurfonds, de Scheldemondraad, het Zeeuws Tijdschrift, de Stichting Ruyteriana enz. Al die zaken zijn direct met het ambt verbonden.

Waar het gaat om beschermheerschappen en comités van aanbeveling kan ik de SP-fractie zeggen dat ik mijn naam daaraan verbind omdat het vaak gaat om initiatieven van Zeeuwse maatschappelijke organisaties. Met mijn naam kunnen die initiatieven hun weg vinden. Gezegd kan dan worden: ook de commissaris ondersteunt het werk dat wij doen. Aan dergelijke functies zijn geen vergaderingen verbonden.

Nogmaals, inclusief de Waarderingskamer gaat het nu om vijf nevenfuncties die niet direct met het ambt verbonden zijn, maar mijns inziens passen ze wél bij datgene wat in de Provinciewet wordt bedoeld, namelijk dat de commissaris ook werkzaamheden en nevenfuncties kan aanvaarden die passend zijn. In het licht van het maatschappelijke belang van deze functies ben ik van mening dat ze echt passend zijn.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het gaat de SP-fractie om het afgeven van een signaal en ik denk dat zij vandaag duidelijk is geweest.

Zonder stemming wordt overeenkomstig het afdoeningsvoorstel besloten.

Voorzitter: de heer Polman

13. Brief van GS van 28 oktober 2014 over Ontwerp inpassingsplan windpark Kramer (14015961)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel over dit onderwerp.

14. Hamerstukken.

15. Statenvoorstel aanbevelingen quick scan Rekenkamer Zeeland "Opvolging aanbevelingen: een terugblik" (SGR-64)

Dit voorstel wordt zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

16. Statenvoorstel Ontwerp-rijksinpassingsplan windpark Kramer (BLD-173)

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Ik ben tegen dit voorstel om de doodeenvoudige reden dat ook dit project weer te maken heeft met de grootste verspilling van gemeenschapsgeld ooit. Het Energie-akkoord gaat de Nederlandse burger op termijn ruim 50 miljard kosten.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ook mijn fractie is tegen dit voorstel. Wij zijn sowieso tegen die windmolens omdat ze vele miljarden kosten, ook in de toekomst.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik sluit mij graag aan bij de mij voorgaande sprekers.

Het voorstel wordt zonder stemming aangenomen, onder aantekening dat de aanwezige leden van de fracties van de PvZ en de PVV geacht wensen te worden, ertegen te hebben gestemd.

17. Statenvoorstel 10e wijziging begroting provincie Zeeland-2014 (SERV-170)

18. Statenvoorstel Vertegenwoordiging Provinciale Staten in bezwaar- en beroepzaken Wet Luchtvaart (BLD-168)

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

19. Interpellatie poliovirus Westerschelde

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Door een menselijke fout die op 2 september plaatsvond, is een poliovirus, afkomstig van de farmaceutische fabriek GSK in het Belgische Rixensart, in de Westerschelde terecht gekomen. Op 11 september zijn GS door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) geïnformeerd over deze lozing en is door GS aan de NVWA informatie verstrekt over schelpdier rapen en zeekraal snijden. Een dag later zijn GS geïnformeerd over het proces en de stappen die landelijk zijn gezet. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) waarschuwde maandag 22 september voor zelf geraapte schelpdieren in het oostelijke gedeelte van de Westerschelde, aldus de berichtgeving hierover in de PZC van 25 september.

Voorzitter. Nogmaals, op 2 september vond de lozing plaats. In de beantwoording van door ons gestelde vragen gaf het college aan dat het geen 20 dagen na die lozing op de hoogte werd gebracht, maar al na 9 dagen, namelijk op 11 september. Gelet op het belang van deze zaak zou je toch verwachten dat ook GS zélf hiervan zo spoedig mogelijk op de hoogte wensten te worden gebracht. Is het college niet van mening dat ook 9 dagen na de lozing nog steeds erg laat is? Waarom reageren GS hier zo gelaten op?

Voorzitter. Wij kunnen ervan uitgaan dat bevoegde instanties, zoals de NVWA en het RIVM, weten waar ze mee bezig zijn, maar dat staat los van het feit dat inwoners toch echt geïnformeerd willen worden. Zoals men weet, is een gedeelte van de Zeeuwse bevolking niet gevaccineerd tegen polio. In onze hedendaagse wereld --waarin het nieuws over een ongeluk met een bergbeklimmer ergens op een hoge berg of over een in Frankrijk op het strand aangespoelde walvis binnen enkele minuten via de media de huiskamer bereikt-- past het niet dat het college ruim 10 dagen wacht met het delen van het nieuws dat een poliovirus richting Westerschelde stroomt. Waarom heeft het college de bevolking niet direct op 11 september geïnformeerd? Men had er op dat moment duidelijk bij kunnen zeggen dat het virus Zeeland nog niet had bereikt en dat dit nog dagen zou duren.

Voorzitter. Het lijkt er van buitenaf op, dat het college niet "in control" is. In eerder op door mijn fractie gestelde vragen gegeven antwoorden geeft het college aan dat het adequaat heeft gehandeld. Echter, door voor de volksgezondheid belangrijk nieuws 11 dagen voor zichzelf te houden, namelijk van 11 tot 22 september, handelt het college op z'n zachtst gezegd laconiek. Heeft het college er een moment bij stilgestaan dat dit niet-handelen op het moment dat dat moet, niet erg daadkrachtig overkomt bij onze inwoners?

Voorzitter. Nu was dit een lozing die betrekkelijk ver weg van Zeeland plaatsvond, ergens achter Brussel, maar wat nu wanneer er morgen in de buurt van Antwerpen een gevaarlijke stof wordt geloosd? Informeert het college dan wél zo snel mogelijk de bevolking?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS).

Voorzitter. Gevraagd is of niet ook het college van mening is dat "9 dagen na de lozing" nog steeds erg laat is. In deze situatie was dit "na 9 dagen" ons inziens niet erg laat. Op 6 september was in de PZC het een en ander over de lozing te lezen, waarbij de situatie in België werd beschreven. Twee aspecten zijn in dit dossier van belang. In de eerste plaats gaat het om het moment van lozing en het moment waarop het virus in Nederland aankomt. Daartussen zat een ruime periode waardoor er behoorlijk veel tijd was om heel zorgvuldig de beoordeling door het RIVM te laten verzorgen. In de tweede plaats gaat het om het verschil in watervolume tussen het riviertje waarin werd geloosd en het Westerscheldesysteem. Als gevolg daarvan was lange tijd onduidelijk hoe sterk of niet-sterk de verdunning zou zijn. Voorzitter, per situatie moet je altijd, op elk moment, kijken waarover je geïnformeerd wordt. Dit kan verschillen per locatie, concentratie, eigenschap of geloosde stof.

Voorts is gevraagd waarom het college op een en ander zo "gelaten" heeft gereageerd.

Voorzitter. De provincie heeft vanaf 11 september zeer regelmatig contact gehouden met Rijkswaterstaat Zee en Delta, vanwege onze taak op het terrein van de zwemwaterkwaliteit. Landelijk is het crisis-expertteam van I&M en het Centrum Infectiebestrijding (CIB) van RIVM bij dit dossier betrokken. Zij hebben het voortouw en dáár tref men de expertise aan die nodig is om een risico-analyse uit te voeren. Daar berust ook de verantwoordelijkheid.

Uiteraard hebben wij deze stappen nauwkeurig gevolgd en bestudeerd. Om een indicatie te geven van de stappen die door het CIB zijn gezet, vermeld ik dat monsternemingen hebben plaatsgevonden, dat laboratoriummetingen zijn verricht door de Universiteit Leuven en het RIVM, dat reisduur en verdunning zijn bepaald, dat de concentratie na rioolwaterzuivering in België is bepaald, dat de stabiliteit van het virus is berekend, dat is gekeken naar de verwachte hechting aan het slib, naar relevante blootstellingsscenario's, kansberekening op besmetting, ziekerisico na besmetting en --en dat is voor Zeeland belangrijk-- de vaccinatiegraad van de bevolking.

Voorzitter, het zijn allemaal aspecten die onderzocht zijn en dergelijke onderzoeken moeten altijd zeer zorgvuldig worden uitgevoerd. De tijd tussen lozing en verwachte aankomst van het virus was ruim genoeg om op deze manier goede, correcte, met onderzoek onderbouwde informatie te verstrekken.

Op 11 september was nog niet bekend of er een risico was voor de bevolking van Zeeland en of er een risico was voor zwemmers. Daarom was het niet zinvol om over dit onderwerp te communiceren. Was duidelijk geweest dat uit de risicobeoordeling een groot risico zou volgen, dan was de situatie uiteraard heel anders. Het is ons inziens niet verstandig om onnodig onrust onder de bevolking te veroorzaken. Ik voeg hieraan toe, voorzitter, dat er op het terrein van volksgezondheid en voedselveiligheid wordt gecommuniceerd door RIVM en NVWA. Afhankelijk van de situatie kan er ook worden gecommuniceerd door de Veiligheidsregio.

Voorts is de vraag gesteld of wij er een moment bij stil hebben gestaan dat wij ánders hadden moeten handelen, dat wij niet daadkrachtig zouden zijn geweest. Voorzitter. Het was niet nodig dat het college op dat moment maatregelen zou nemen. Was het wél nodig geweest, dan hadden wij gewoon anders opgetreden. Wij hebben opgetreden op de wijze die noodzakelijk was bij de situatie die op dat moment ontstond.

Vervolgens is er nog een utopische vraag: nu had het lozingsincident nog een betrekkelijke betekenis, maar wat als er een gevaarlijke stof van Antwerpen komt? Voorzitter. Dan zal de waterkwaliteitsbeheerder, de Veiligheidsregio, eventueel in combinatie met de cvdK, zo spoedig

mogelijk een analyse uitvoeren, de risico's beoordelen en daarnaar handelen. Wij gaan in principe niet over de werkwijze van de Veiligheidsregio, maar de met deze vraag bedoelde situatie is compleet anders dan datgene wat er met het poliovirus aan de hand was. Nogmaals, er was voor het bevoegd gezag voldoende tijd om tot een goede, gedegen risicobeoordeling te komen. Dat is gebeurd en vervolgens is er daarnaar gehandeld.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. In antwoord op onze vraag waarom de bevolking niet direct is geïnformeerd, geeft de gedeputeerde aan dat zij het niet zinvol vond om te communiceren. Welnu, dat is maar de vraag. Ik heb voorbeelden gegeven en ik kan daaraan nog voorbeelden van ernstige zaken die wij dagelijks in de krant lezen, toevoegen. Ik ken toch heel veel mensen die het prettig vinden om gewoon direct en goed te worden geïnformeerd over dergelijke zaken, zodat de indruk ontstaat dat de overheid daadkrachtig handelt. Dat had, denk ik, kunnen gebeuren. Maar goed, wij verschillen hierover van inzicht.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Het antwoord aanhorend, krijg ik de indruk dat wij een beetje plat worden gepraat, om het netjes te zeggen. Het is een heel uitvoerig antwoord, met de opmerking -- als ik het goed heb begrepen-- dat het een indirecte lozing is geweest. Ik deel de zorg van de PVV-fractie over het feit dat wij niet direct worden geïnformeerd. Als de gedeputeerde zegt dat het in de krant stond, vind ik dat het college direct had moeten reageren.

Ik zou hiervoor ook in meer algemene zin aandacht willen vragen. Ik heb een dergelijke vraag ook gesteld in verband met de RUD, toen er een melding was over een dwangsombeschikking, in de zin van: vertel het ons, zeg het ons gewoon. Via de gedeputeerde vraag ik het college om ook in bredere zin te overwegen om ons, als er sprake is van een lozing of een andere calamiteit, direct te informeren. Niemand hoeft op zo'n moment te weten hoe een en ander wordt bestreden --dat komt dan nog-- maar er wordt dan in eerste instantie aangegeven dat er wat is. Wij moeten niet dom worden gehouden, voorzitter.

De heer **Muste** (NZ). Voorzitter. Graag verneem ik of er ook onderzoek is gedaan naar het voortbestaan van het virus in schelpdieren en vissen. Ik denk dat er wat dat betreft sprake zou kunnen zijn van een aanzienlijk risico. Je hebt schelpdieren die rauw worden gegeten. Als daar een virus inzit, lijkt met dat geen gezonde zaak...

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Een soortgelijke discussie hebben wij gehad toen het met het riool in Brussel niet zo goed ging en er via via kwalijke zaken in de Westerschelde terecht

kwamen. April 2013 is een Schelderaad ingesteld -- niet te verwarren met de Scheldemondraad-- en ik zou ervoor willen pleiten dat kwesties als de onderhavige worden geplaatst op de agenda voor deze raad die is gelieerd aan de Vlaams-Nederlandse technische Scheldecommissie. Mevrouw Schönknecht is onze vertegenwoordiger in de Schelderaad. Ik bepleit dat dergelijke zaken daar echt goed worden besproken.

De heer **Van Dijen** (SP). Voorzitter. Datgene wat de vorige spreker bepleit, zou ik juist niet willen adviseren. Immers, de Schelderaad kent geen openbare besluitvorming. Het is in deze zaal dat de democratische controle plaatsvindt. Als de inwoners van Zeeland ergens mee worden geconfronteerd, worden wij als volksvertegenwoordigers daarop aangesproken. Ik zou dergelijke problemen absoluut niet willen verschuiven naar een achterkamer waarvan wij niet weten in hoeverre het college de belangen van de inwoners goed vertegenwoordigt.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. "Platpraten" was absoluut niet de bedoeling. Het was de bedoeling duidelijk aan te geven dat wij wel degelijk betrokken zijn geweest bij alle onderzoeken die zijn uitgevoerd. Wij hebben er, gelet op de beschikbare tijd, bewust voor gekozen dat alles eerst goed zou worden onderzocht zodat wij zouden weten wat wij zouden zeggen, vóór er ten onrechte onrust zou ontstaan. Dát is de insteek geweest. Bovendien is wat dit betreft het college van GS niet de uitvoerende verantwoordelijke instantie. Dat zijn RIVM en NVWA. Onze verantwoordelijkheid betreft het zwemwater.

De heer **Muste** kan ik zeggen dat er natuurlijk op enig moment een waarschuwing is gekomen, in de zin van: schelpdieren moeten goed worden verhit voor ze worden gegeten, want het zou kunnen zijn dat... Je moet opletten dat een en ander zich door cumulatie niet verder zou kunnen ontwikkelen. De eerste metingen zijn verricht en daaruit blijkt dat er niets bijzonders aan de hand is. Er volgt deze week of de volgende week nog een tweede meting. Wij hopen dat vervolgens kan worden besloten om de gegeven waarschuwing in te trekken. Ook dat is weer een taak voor het RIVM, en niet voor ons.

Waar de heer **Robesin** pleit voor bespreking in de Schelderaad, voorzitter, denk ik dat wij de hier in het geding zijnde verantwoordelijkheden moeten laten waar zij liggen, namelijk bij de rijksoverheid.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Bij de Schelderaad zit toch ook onze minister aan tafel? Het is toch goed om het er met elkaar over te hebben?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Er zijn ook andere momenten waarop je met elkaar spreekt, maar ik vind écht dat de verantwoordelijkheden moeten blijven waar ze nu liggen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat hiermee de interpellatie kan worden afgesloten.

20. Voorstellen

21. Initiatiefvoorstel van de leden Hijgenaar en Aalfs voor een raadpleging van de Zeeuwse bevolking (SGR-66)

De **voorzitter**. Ik verzoek de heer Hijgenaar om achter de tafel van het college van GS plaats te nemen. Ik maak de leden erop attent dat ook het nagekomen addendum deel uitmaakt van de beraadslaging.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. De fractie van D66 is van mening dat de burgers van Zeeland geen directe zeggenschap hebben bij belangrijke beslissingen die in de naaste toekomst in en/of over Zeeland worden genomen. Zij wil met betrekking tot een aantal controversiële onderwerpen een volksraadpleging houden, zulks op initiatief van de Staten.

Wat stelt men voor? Voorzitter, voorgesteld wordt om het college een statenvoorstel te laten voorbereiden zodat, tegelijk met de staten- en waterschapsverkiezingen, een volksraadpleging kan plaatsvinden over een typisch Zeeuwse aangelegenheid die de woonomgeving en de beleving van het Zeeuwse landschap beïnvloedt.

Voorzitter. De PVV-fractie vindt dit een prima voorstel.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. In de jaren zestig ben ik nog bestuurslid van D66 geweest. Ik hoop dat dat mijn collega's Hijgenaar en Aalfs goed doet... Ik was toen journalist en het was in die tijd erg trendy om lid te worden van D66. Ik had toen een interview gehad met Hans van Mierlo en ik was zó van die man onder de indruk --nog steeds trouwens, zij het postuum-- dat dat voor mij een reden was om een bestuursfunctie te aanvaarden. Ik werd er echter door mijn hoofdredacteur spoedig weer uitgeschot; dat mocht niet.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik hoop niet dat het de bedoeling is dat de heer Robesin nu al zijn jeugdzonden gaat opsommen...

De heer **Robesin** (PvZ). Ik mag deze jeugdzonde toch wel even afmaken, voorzitter? Als verdienste van mijn functioneren als bestuurslid wil ik

vermelden dat ik voor D66 als eerste betalende leden elf nonnen uit Hulst aanbracht. Daarom ben ik altijd zo braaf gebleven. Er was toen nog een nonnenklooster in Hulst. Ik had verder niks met die nonnen...

De heer **Harpe** (GL). Hoe is het zo gekomen met de heer Robesin, voorzitter?

De heer **Robesin** (PvZ). Het is vrij simpel. Dat nonnenklooster is op een gegeven moment gesloten...

De heer **Harpe** (GL). Ik heb het niet over het nonnenklooster, maar vraag mij af hoe u van D66 tot "hier" bent gekomen.

De heer **Robesin** (PvZ). Dat is een lange weg geweest. Daar ga ik zeker nog eens een boek over schrijven.

De **voorzitter**. Ik stel voor dat dát agendapunt een andere keer wordt behandeld...

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Ook toen al werd de term "referendum" gebruikt. Die is later wat op de achtergrond geraakt maar vervolgens weer volop te voorschijn gekomen. Wat dat referendum betreft zeg ik tegen D66: daarvoor vind ik de verkiezingen sowieso een verkeerd moment. Alle lijsttrekkers zijn volop bezig met tot zich te nemen wat de achterban naar voren brengt aan belangrijke kwesties en thema's. Ik heb gelezen dat Koen van der Krieken van de Universiteit Tilburg dit een unieke zaak vindt, maar hij zegt erbij: ik vraag mij wel af of de onderwerpen die D66 voorstelt, allemaal even geschikt zijn voor een referendum.

Voorzitter. De heer Hijgenaar noemt als één van de onderwerpen "nieuwe natuur". Daarop zou onder meer het referendum kunnen worden gericht. Ik weet niet of D66 zich nog herinnert hoe men in het verleden stond tegenover de ontpoldering van de Hedwigepolder. In deze statenzaal was in een vorige statenperiode D66 een prominent voorstander van ontpoldering, en die partij was daarvan een nóg prominenter voorstander in de Tweede Kamer. Er zijn tot drie keer toe onder de Zeeuwse bevolking onderzoeken geweest om na te gaan hoe zij stond tegenover het ontpolderingsvraagstuk en telkens bleek men in grote meerderheid tegen ontpoldering te zijn. Hoe verhoudt dit zich nu met datgene wat D66 nu wil?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik ben op enig moment lid geworden van de VVD, en dat ben ik tot op heden altijd gebleven...

Het mag bekend worden verondersteld dat de VVD in het algemeen geen voorstander is van het houden van referenda, en dan niet omdat zij maar eenmaal per vier jaar de stem van het volk

zou willen horen. Zij vindt dat beslissingen over welk onderwerp dan ook in principe na een integrale, niet zelden lastige afweging van alle argumenten pro en contra, via de gekozen verantwoordelijke volksvertegenwoordigers tot stand behoren te komen. Voorafgaande aan die besluitvorming zijn er in de ogen van de VVD voldoende mogelijkheden voor overleg, opiniepeiling en inspraak via de gewone kanalen van raadpleging en beïnvloeding, waar de VVD voor openstaat en ook serieus mee omgaat. Daarvoor zijn ons inziens geen kostbare referenda nodig.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Ik luister altijd graag naar de heer Bierens, ook al vertegenwoordigen wij vaak niet dezelfde politieke mening. Hij is altijd zeer concreet in zijn bijdragen. Echter, dat mis ik nu een beetje. Als er één partij is die zich altijd heeft verzet tegen belastingmaatregelen --ik denk aan de aftrek van hypotheekrente en ook nu speelt er op dit terrein een akkefietje met de VVD-- dan is dat wel de VVD geweest. Dat gold dan vooral vóór verkiezingen. Echter, de grootste belastinginner ná verkiezingen is de VVD. Denk maar aan meneer Zalm. Mijnheer Bierens, een referendum zou uw partij goed doen; zij zou op deze manier de mening van de kiezer kunnen peilen om die mening vervolgens ook na te leven. Hoe kunt u nu tegen dit voorstel zijn?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. De meningen van de kiezers peilen wij vooral bij verkiezingen, en dat gaan wij ook straks weer doen. Wij zijn verder van mening dat er tussen verkiezingen in voldoende mogelijkheden zijn om, breder dan bij verkiezingen, het volk in gemeenten en provincie mogelijkheden te bieden om de voorgenomen besluitvorming te beïnvloeden. Dat kan op verschillende momenten. Wij gaan dus verder, mijnheer Harpe, dan u nu aangeeft. Overigens, ik word in het vervolg van dit betoog nóg concreter dan ik daarnet al was, althans in mijn ogen.

Voorzitter. De VVD gaat in haar stellingname tegen zo'n referendum niet zover dat zij anderen ervan wil weerhouden om dat instrument te kunnen inzetten wanneer daarvoor op enig moment in deze Staten een meerderheid aanwezig is. Daarom heeft de VVD het vorige jaar meegewerkt aan de totstandkoming van de referendumverordening, het gereedschap dat nodig is om zo'n volksraadpleging te kunnen houden. Daarbij hebben wij echter voor alle duidelijkheid aangegeven dat initiatiefnemers niet op onze steun mogen rekenen wanneer een voorstel tot het houden van een referendum aan de orde zou komen. Welnu, die "toezegging" doen wij vandaag graag gestand.

Daar zou ik het bij kunnen laten, voorzitter, ware het niet dat onze fractie toch behoefte heeft aan een inhoudelijke reactie op het initiatiefvoorstel.

Zij vraagt zich namelijk af of het voorstel wel echt een referendum behelst. Het voorstel is onze ogen vrij vaag. Een concrete aanleiding, c.q. een specifiek doel hebben wij ook niet kunnen ontdekken. Wij kunnen ons daarom niet aan de indruk onttrekken dat het houden van een referendum voor D66 een doel op zich is geworden. Het wordt niet ingezet als een middel om gemotiveerd het volk te kunnen raadplegen over een actueel, helder omschreven onderwerp ten aanzien waarvan de provincie bevoegd gezag is.

Verder zetten wij grote vraagtekens bij de praktische haalbaarheid in de tijd, gelet op het vele voorbereidende werk, inclusief nadere besluitvorming van de Staten, dat nog voor de verkiezingsdatum 18 maart 2015 zou moeten worden verzet. Kortom, ook naast bezwaren van algemene aard tegen het houden van een referendum, kan het voorstel in deze vorm de toets der kritiek van de VVD niet doorstaan waar het om de specifieke inhoud gaat.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Ik kan bekennen dat ik al jaren lid ben van de PvdA en dat ik daar altijd lid van zal blijven...

Voorzitter. Mijn fractie was één van de mede-initiatiefnemers voor de referendumverordening die in maart 2014 door een meerderheid van de Staten werd aangenomen. Belangrijk vinden wij dat, wanneer betrokken Zeeuwse burgers zich willen uitspreken over belangrijke onderwerpen, zij de mogelijkheid krijgen om met minimaal 1000 medestanders de Staten om een referendum te vragen. Nu ligt er een initiatiefvoorstel van D66 voor raadpleging van de Zeeuwse bevolking. In de kern wordt voorgesteld om in een statenvergadering door de Staten onderwerpen te laten kiezen waarover een raadpleging wordt gehouden. De argumentatie, neergelegd in het voorstel, is dat de Zeeuwse kiezer slechts kiest voor een bepaalde politieke partij in algemene zin.

Voorzitter. In dit initiatiefvoorstel leest onze fractie het volgende: "Ze" --gedoeld wordt op de Zeeuwse kiezers-- "kunnen niet vertellen wat hen in het programma wel of niet aansprak. Het is alles of niets. Ze mogen een hokje rood maken.". Welnu, de PvdA-fractie vindt dit echt een diskwalificatie van de Zeeuwse kiezer: een groep mensen is eigenlijk niet geïnteresseerd en maakt slechts een hokje rood, of men doet dat helemaal niet. Voorzitter. Er is daarentegen ook een grote groep die wél geïnteresseerd is en de moeite neemt om haar stem zo zorgvuldig mogelijk uit te brengen. Kijk maar eens hoeveel mensen de Kieswijzer invullen.

Zo had ik in maart een afspraak bij een gemeente en voor mij stond een meneer bij de receptie. Hij vroeg naar de verkiezingsprogramma's van de partijen die deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen. De receptioniste was wat verbaasd, waarop de man zei dat er toch

verkiezingen waren in de gemeente en dat het meer dan logisch was dat bij de gemeente de verkiezingsprogramma's voor handen waren. Hij had helemaal gelijk. Ook denk ik hierbij aan mijn kapster die vertelde dat ze zich nog eens goed moest gaan verdiepen in datgene wat partijen nu allemaal wilden vóór ze haar stem zou uitbrengen.

Voorzitter. Onze fractie ziet het referendum niet als een instrument om PS-verkiezingen aantrekkelijker of meer inhoudelijk te maken. Door met dit initiatiefvoorstel mee te gaan, wordt door de politiek het signaal afgegeven dat de kiezer bij verkiezingen slechts een hokje rood kan maken, en zich pas bij referenda kan uitspreken over inhoudelijke politieke onderwerpen. Dat is een verkeerd signaal, zo meent mijn fractie.

Voorts vindt mijn fractie dat het instrument referendum vooral een democratisch instrument van de Zeeuwse bevolking moet zijn, dat wil zeggen dat de Zeeuwen zélf om een referendum moeten vragen wanneer een belangrijk onderwerp onder de bevolking leeft en men daarover een raadpleging wenst. Provinciale Staten kunnen op enig moment besluiten tot een raadplegend referendum, maar dan moet er voor de Staten wel sprake zijn van een belangrijk dilemma waarover zij, voordat er sprake is van besluitvorming, de mening van de bevolking willen horen. Het moet niet zo zijn, voorzitter, dat wij als leden van de Staten in een vergadering onderwerpen gaan zitten verzinnen waarover wij een raadplegend referendum willen gaan houden. Dat is écht de verkeerde volgorde en het leidt tot devaluatie van het instrument raadplegend referendum.

Naar het oordeel van mijn fractie ademt dit initiatiefvoorstel het houden van een referendum om een referendum uit. Indien er vanuit de Zeeuwse bevolking een verzoek komt tot het houden van een referendum, zal de PvdA-fractie daarmee heel zorgvuldig omgaan en veelal een dergelijk verzoek honoreren, maar het houden van een referendum waarvoor de onderwerpen nog bepaald moeten worden, vinden wij geen goed gebruik van het instrument referendum. Wij kunnen ons dan ook niet verenigen met het initiatiefvoorstel.

De heer **Otte** (CU). Voorzitter. Allereerst danken wij de fractie van D66 voor het indienen van dit initiatiefvoorstel. De relatie tussen overheid en burger, die soms erg fragiel is, is van groot belang voor het vertrouwen in de politiek. Mijn fractie waardeert het dan ook dat de D66-fractie deze verhouding op verschillende manieren onder de aandacht brengt, deze keer door middel van dit initiatiefvoorstel.

Voorzitter. De ChristenUnie is ten principale geen voorstander van dit voorstel. Ten eerste zijn wij van mening dat het, als volksvertegenwoordigers, onze taak is om namens

en in contact met de kiezers een mening te vormen over alle onderwerpen die Zeeland aangaan, hoe controversieel ze ook zijn. Politici worden immers gekozen om op grond van hun verantwoordelijkheid een besluit te nemen over dergelijke kwesties. Daarom zijn wij geen voorstander van dit voorstel.

Daarnaast zien wij enkele praktische bezwaren. De voorbeelden die in het initiatiefvoorstel worden genoemd, zijn controversiële onderwerpen. Dat is ook noodzakelijk om de burgers te motiveren om te gaan stemmen. Echter, controversiële onderwerpen zijn vaak, wellicht altijd, veel te complex om in één enkele vraag te vatten. Dit zou geen recht doen aan de werkelijkheid. Voorts zijn wij van mening dat deze onderwerpen in hun context moeten worden gezien. Als voorbeeld noem ik een vraag over het tolvrij maken van de Westerscheldetunnel. Die zou niet los kunnen worden gezien van de aanleg van de Sluiskiltunnel.

Voorzitter. In het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld om alle onderwerpen te bundelen en bij de verkiezingen aan de burgers voor te leggen. Daarmee wordt de burgers gevraagd om uitspraken te doen over onderwerpen die nog niet ter besluitvorming voorliggen. Daardoor ontstaat het risico dat niet alle relevante opties bekend zijn en dat voor de politiek de onderhandelingsruimte wordt beperkt. Dit lijkt ons niet verantwoord. Wij zijn van oordeel dat deze versimpeling van kwesties leidt tot schijninvloed van de burger, zodat dit uiteindelijk zelfs contraproductief kan werken voor de betrokkenheid van de burger bij de politiek.

Wij twijfelen dan ook aan het nut van dit initiatiefvoorstel. Issues die op deze manier aan de burgers kunnen worden voorgelegd, kunnen in het kader van de verkiezingen door alle partijen worden besproken. Ze kunnen worden betrokken bij een integraal en zorgvuldig debat tussen partijen, waarbij aan alle dimensies recht kan worden gedaan. Wij zullen het initiatiefvoorstel niet steunen.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Tot u spreekt de voorzitter van de fractie van de SGP die 43 jaar lid is van de Staatkundig Gereformeerde Partij. Als die partij er niet zou zijn, zou ik haar nog vandaag oprichten, maar gelukkig is dat niet nodig...

Voor ons ligt het initiatiefvoorstel van twee collega's van de fractie van D66. Uiteraard hebben wij dat voorstel heel serieus bekeken. Ook al zijn wij tegenstanders van referenda, wij hebben het op zijn merites gewogen.

Ik zal mij bij mijn reactie beperken, voorzitter, hetgeen mogelijk is doordat mij voorgaande sprekers, die aangegeven hebben niet positief tegenover het initiatiefvoorstel te staan, al argumenten hebben vermeld die ook mijn argumenten zouden kunnen zijn. Tot mijn genoegen heb ik vastgesteld dat ook de VVD-

fractie weer in de voetsporen van haar illustere partijgenoot Hans Wiegel is getreden waar het gaat om opvattingen over referenda.

Voorzitter. De timing, gekozen voor het indienen van dit voorstel, vinden wij hoogst ongelukkig. Zien wij wat de initiatiefnemers voorstellen om nog aan voorbereidingen te doen vóór de verkiezingen van 18 maart, dan wordt duidelijk dat er nog heel veel moet gebeuren, wil dit op een goede manier kunnen uitmonden in een referendum dat aan de kiezers kan worden voorgelegd. Het tijdstip is ons inziens zodanig ongelukkig gekozen dat de communicatie hierover met de kiezer maar zeer beperkt zal kunnen zijn. Zou je over belangrijke onderwerpen een referendum willen houden, dan zou je dat al in een vroeg stadium kenbaar moeten maken. Je zou er dan uitgebreid over moeten communiceren met degenen die gaan stemmen, en niet zomaar een paar weken. Dat heeft maanden tijd nodig. Het gaat in het initiatiefvoorstel immers om gewichtige onderwerpen.

Een ander bezwaar is dat in het initiatiefvoorstel onderwerpen worden vermeld waar wij niet direct over gaan. Bovendien is onze conclusie dat er geen concreet specifiek doel voorligt. Er is geen sprake van een concept-besluit. Ik denk toch, voorzitter, dat wij ook voorstellen van collega's goed moeten beoordelen op grond van de regels die daarvoor zijn opgesteld. Wij dienen niet alleen na te gaan of de voorstellen van het college voldoen aan de regelgeving; ook als er een voorstel van een gewaardeerd collega komt, moeten wij dat doen.

Welnu, de desbetreffende verordening geeft aan dat door de Staten een besluit moet worden genomen nadat het referendum is gehouden, en wel op korte termijn. Dit betekent, gelet op de planning voor het volgende jaar, dat op 24 april door de nieuwe Staten een besluit moet worden genomen naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum. Dat is nogal wat, voorzitter. Laat ik de onderwerpen de revue passeren --het gaat over de Westerschelde, nieuwe natuur enz.-- dan is mijn conclusie dat er toch echt iets concreets moet worden voorgelegd, een concreet ontwerpbesluit. Dat zit er niet in en dat is ook niet meer haalbaar.

Voorzitter. Wij hebben bepaalde inhoudelijke bezwaren tegen referenda. Voor belangrijke zaken is een integrale afweging gewoon nodig en dat is binnen een referendum niet haalbaar. Wij moeten voorts de verantwoordelijkheid voor gewichtige beleidszaken niet afwentelen op de burgers. Die verantwoordelijkheid moeten wij zélf nemen. Daarnaast is er het aspect van de kosten. Immers, als je dit in een zo korte periode echt goed wil voorbereiden, kost het nogal wat.

Voorzitter. Het zal u duidelijk zijn dat wij dit initiatiefvoorstel niet zullen steunen.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. In het dorp waar ik ooit woonde, buiten deze provincie, kwamen mensen aan de deur die mij vroegen of ik vóór een zwembad in het dorp was. In die tijd werd er bijna landelijk voor geijverd dat elk dorp zijn eigen zwembad zou krijgen. Natuurlijk was ik voorstander van een eigen zwembad; mooier kon het niet. Na het stellen van enkele vragen, werd mij gevraagd om de lijst te tekenen. Welnu, dat wilde ik wel maar ik zei toch dat ik een vraag had gemist, namelijk de vraag hoe het zou worden betaald. Ja, was het antwoord, dat moet de gemeente maar uitzoeken.

Voorzitter, u zult begrijpen dat ik die lijst niet heb getekend. Vaak is er sprake van een dergelijke "ingang" bij een enquête of een referendum. De vraag wordt gesteld: bent u voor of tegen? Al snel is er dan ja of neen gezegd. De betekenis hiervan vind ik onvoldoende terug in het initiatiefvoorstel. Ik voorspel dat volgend jaar, in maart, weer de discussie losbrandt over de tolvrije Westerscheldetunnel. Je kunt in dat verband een referendum houden en de vraag stellen: vindt u dat de tunnel tolvrij moet? Ik kan de reactie daarop nu al aangeven. Ook ik vind dat die tunnel tolvrij moet, maar bij een dergelijke vraag hoort een wedervraag: vindt u ook dat de consequenties, in de vorm van zoveel miljoenen, dan door de provincie, door u, moeten worden gedragen?

Als dát de insteek van een te houden referendum is, ben ik daar een groot voorstander van. Het is van belang dat de mensen niet alleen worden gewezen op het populaire onderwerp, maar dat ook de consequenties worden aangegeven, met de vraag of men ook daarmee instemt. Op een dergelijke vraagstelling, die uit twee delen bestaat, kan men dan ja of neen zeggen. Nogmaals, als dát de insteek van het beoogde referendum is, is mijn fractie er een voorstander van.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Mijn fractie is voor alle initiatieven waarmee de inwoners van Zeeland meer worden betrokken bij datgene wat wij hier in Middelburg aan het doen zijn, en dit voorstel zou heel goed zo'n initiatief kunnen zijn. Echter, voordat wij dat kunnen vaststellen, hebben wij nog enkele vragen.

Voorzitter. Wij hebben al een referendumverordening. Wat voegt dit initiatiefvoorstel daar nu aan toe? De indieners schrijven dat zij een raadpleging willen houden, maar zij weten het onderwerp nog niet. Dat vinden wij vaag. Zou het niet beter zijn om te zeggen: college, bereid alles voor wat nodig is om bij de statenverkiezingen een referendum te kunnen houden. Mocht er vervolgens een onderwerp voorbij komen dat wij met z'n allen belangrijk genoeg vinden, dan kunnen wij een en ander op zeer korte termijn regelen. Voorzitter, zou dat niet een betere volgorde zijn?

Dit voorstel ademt uit dat er een referendum moet worden gehouden omdat wij een referendum kunnen houden. Is dat de bedoeling van dit initiatiefvoorstel?

De statenverkiezingen vormen een natuurlijk moment om de inwoners van Zeeland naar hun mening te vragen, maar het is niet het enige moment. Zijn de indieners niet bang dat met dit voorstel het instrument referendum juist wordt uitgehold?

Voorzitter. In het verleden zijn er best zaken geweest in verband waarmee de SP-fractie graag vooraf de mening van de bevolking zwart-op-wit had willen hebben. Ik denk aan de verdieping van de Westerschelde, het verdwijnen van het veer Kruiningen-Perkpolder, de ontpoldering van de Hedwige, de tweede kerncentrale, het invoeren van de tol voor de Westerscheldetunnel enz. Het waren belangrijke onderwerpen waarbij de reuring van onderaf kwam. Als dat gebeurt, voorzitter, is dát dan niet het moment om de inwoners van Zeeland te raadplegen?

De initiatiefnemers leggen wij de vraag voor of het niet genoeg is om vandaag te volstaan met het verzoek aan het college: doe alles wat nodig is om, zodra er iets uit de bevolking naar voren komt dat dat rechtvaardigt, het bij de statenverkiezingen mogelijk te maken dat de bevolking om haar mening wordt gevraagd. Graag verkrijgen wij antwoord op onze vragen alvorens te bepalen of wij voor of tegen dit voorstel zullen stemmen.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA).

Voorzitter. Mijn fractie heeft maandagavond een kosteloos referendum gehouden tijdens haar fractieoverleg. Daarbij is gebleken dat wij het unaniem eens zijn: wij zullen het initiatiefvoorstel niet steunen.

Tijdens de behandeling van het voorstel dat was gericht op het mogelijk maken van referenda, het vorige jaar, hebben wij onze argumenten om tegen te stemmen duidelijk verwoord. Ze zijn vandaag opnieuw genoemd door mij voorgaande sprekers. Op de belangrijkste argumenten ga ik nog even in.

Voorzitter. Wij vinden dat er onnodig hoge kosten worden gemaakt. De fractie van D66 geeft in haar voorstel aan dat het wellicht om 100.000 euro gaat, maar wij hebben deze week kunnen horen dat het wel eens zou kunnen oplopen tot 450.000 euro.

Een ander punt is dat een probleem nooit goed weer te geven is in één vraag. Zoals ook de heer Otte heeft gesteld, moet zo'n vraag wel in de juiste context worden geplaatst. Het taalkundig correct stellen van dergelijke vragen is overigens ook al een hele klus. Bovendien is het bij het beantwoorden van deze vragen niet mogelijk om nuances aan te geven; het is altijd een kwestie van ja of neen. Welnu, zo simpel werkt het niet. Daar

komt nog bij dat er geen sprake is van een garantie op een bruikbaar resultaat.

Voorzitter. Het mag duidelijk zijn: het CDA vindt de mening van de kiezer belangrijk. Wij zijn gekozen volksvertegenwoordigers en wij willen graag onze verantwoordelijkheid nemen en goed afgewogen tot besluiten komen, maar niet aan de hand van een referendum. Wij vinden dat er voldoende mogelijkheden zijn die geen extra geld kosten.

De heer **Hijgena** (D66). Voorzitter. Ik had gedacht hier een kort betoog te houden, maar het zal enige tijd vergen om op alle vragen en opmerkingen van de woordvoerders in te gaan, waarmee ik in feite alle zaken voor het voetlicht kan brengen die ik kwijt wil.

De heer Haaze dank ik hartelijk voor zijn steun. De heer Robesin kan ik zeggen dat het nu eens niet gaat over de Hedwigepolder. Het gaat ook niet per se om ontpolderen. Met dit voorstel wordt gezegd: laten wij als statenleden bij elkaar gaan zitten en nagaan welke controversiële onderwerpen in de komende periode aan de orde komen en laten wij met betrekking tot een aantal van die onderwerpen, die zich daarvoor lenen, de Zeeuwse bevolking vragen wat zij daarvan vindt. Het gaat dus niet om zaken die in het verleden mis zijn gegaan, maar om dingen die wij in de toekomst goed willen doen, met de mening van de Zeeuwse bevolking achter ons. En dan ook eens een keer, voorzitter, de mening van de héle Zeeuwse bevolking. Verschillende sprekers hebben aangegeven hoe zij met de mensen in Zeeland van gedachte wisselen --en dat is prima-- maar het gaat daarbij altijd om heel kleine aantallen die daarvan gebruik kunnen maken. Ik moet de fractievergadering nog zien waarbij 100.000 mensen kunnen worden ontvangen om te vragen wat ze ergens van vinden. Ook al zet je daarvoor de vier jaren van een statenperiode voor in, dat gaat je niet lukken.

Voorzitter. Als er wordt gehandeld overeenkomstig het initiatiefvoorstel kan het w l en die werkwijze staat ook niet in de weg van al die mooie mogelijkheden die zijn genoemd om met de bevolking van gedachte te wisselen. Neen, dit biedt ons de mogelijkheid om een extra dimensie toe te voegen en vooral ook de mensen te horen die wij, normaal gesproken, niet horen.

Dat het ge n referendum zou zijn, voorzitter, ontken ik. Ik heb daar verschillende sprekers over gehoord. Ook is de misvatting geuit dat er bij een referendum alleen maar ja of neen gezegd zou kunnen worden. Daarmee wordt bedoeld op een correctief referendum. Daarvoor is een wijziging van de Grondwet nodig en daarom hebben wij die mogelijkheid nog niet. Je zou kunnen discussiëren over de vraag of je dat nodig hebt, maar het is op dit moment gewoon niet mogelijk. In het kader van

het initiatiefvoorstel gaat het om een raadplegend referendum. Het is de bedoeling dat wij de mensen vragen hoe zij ergens over denken, zodat wij die mening kunnen betrekken bij onze besluitvorming.

Door verschillende sprekers is gesteld dat datgene wat door ons wordt bepleit, treedt in de rechten en plichten van de statenleden, gericht op het weloverwogen nemen van besluiten, met inachtneming van al het gehoorde. Voorzitter, datgene wat wij voorstellen stelt ons juist als statenleden in staat om na een referendum met recht te zeggen: wij nemen een besluit met inachtneming van al het gehoorde. Op dit moment is het vooral een beperkte groep die zich heeft geuit.

De heer Bierens heeft inderdaad het voorstel inzake de referendumverordening gesteund en daarbij aangegeven dat hij geen steun zou geven aan voorstellen om referenda te houden. Voorzitter. Dat vind ik op zich wel een apart standpunt maar het was bekend; het is geen verrassing. Ik denk ook niet dat ik de heer Bierens van mening kan doen veranderen, maar ik maak toch van de gelegenheid gebruik om het te proberen.

Het initiatiefvoorstel zou vaag zijn. Neen, voorzitter, het voorstel is zelfs, voor een initiatiefvoorstel, heel erg concreet. Er staat zelfs een procedurevoorstel in. Wij hebben er bovendien een kort addendum bij geschreven dat erin voorziet dat aan diverse groeperingen die zich met de verkiezingen bezighouden en die ons zouden kunnen helpen met ondersteuning, wordt gevraagd: wat zou zo iets kosten? Op die manier kan een indicatie worden verkregen, hetgeen van belang is omdat wij nogal wat vreemde bedragen horen. Mevrouw De Milliano noemde het bedrag van 450.000 euro. Voorzitter. Dat bedrag is afkomstig van iemand die ergens in Nederland heeft geroepen hoeveel hij dacht dat een referendum zou kosten. Ja, hoeveel kost een auto? Hoeveel kost een vliegtuig? Je hebt grote en kleintjes...

De reden waarom wij dit nu willen organiseren, samen met de verkiezingen, is dat wij ons realiseren dat het kostenplaatje dat ons bij het tot stand komen van de verordening is voorgetoverd, wel eens h t bezwaar zou kunnen zijn tegen een referendum. Je moet het dus op een gemakkelijkere, goedkopere manier organiseren om ervoor te zorgen dat datgene wat je wilt niet in conflict komt met krappe budgetten.

Daarom hebben wij bedacht dat het goed zou zijn om het samen met de verkiezingen te doen. Die werkwijze biedt ons twee voordelen. In de eerste plaats is het veel eenvoudiger te organiseren en levert het daardoor een heel ander kostenplaatje op. In de tweede plaats stelt het ons in staat om te analyseren welke zaken er in de komende periode gaan spelen en ons daarop te richten. Bij het opstellen van het collegeprogramma kan al rekening worden gehouden met datgene wat

de Zeeuwse bevolking heeft gezegd over de door haar gewenste richting. Voorzitter, dat is geen "ja of neen". Het betekent ook niet dat je altijd per se doet wat iedereen wil. Het gaat erom dat je het optimale instrumentarium hebt om een goed resultaat te bereiken.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. De heer Hijgenaar geeft aan dat bij de coalitie-onderhandelingen al rekening gehouden zou kunnen worden met standpunten van de bevolking, maar daar houden wij nu toch juist verkiezingen voor? De bevolking kan kiezen op basis van de verschillende verkiezingsprogramma's, van datgene wat daar instaat, óók over de onderwerpen die de indieners van het initiatiefvoorstel noemen. Bagatelliseert de heer Hijgenaar nu niet de verkiezingen?

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Ik vind deze opmerking die ook door mevrouw Evertz is gemaakt, een beetje flauw. Natuurlijk zijn verkiezingen hartstikke belangrijk. Het is het enige instrument dat wij hebben. Het is echter wel zo dat een ploeg wordt gekozen op basis van een aantal argumenten. De kieswijzers zijn hier al genoemd. Bijna rekenkundig kun je daarmee vaststellen welke partij het best bij het eigen standpunt past, maar er zijn misschien zaken die je zó belangrijk vindt dat je daarover apart zou willen zeggen wat je wil. Dat zijn de onderwerpen die wij zoeken. Het moeten niet alleen onderwerpen zijn die de Zeeuwse kiezer boeien om er zijn mening over te geven, maar ook onderwerpen waarvan wij weten dat ze in de komende periode aan de orde zullen komen. Eén van de sprekers heeft gesteld dat het om onderwerpen kan gaan waarover nog wetgeving moet volgen of waarmee ook een andere overheid bemoeienis heeft. Voorzitter. Wij weten dan toch in elk geval wat het standpunt is dat wij moeten innemen en welke kant wij op moeten sturen. Dat is mijns inziens het wezenlijke van een raadplegend referendum. Daarom heet het ook zo.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. In de verordening wordt gesteld dat het om een concreet punt van beleid moet gaan waarover de Staten op zo kort mogelijke termijn een besluit moeten nemen. Ik heb het uitgerekend; in dit geval zou het om 24 april 2015 gaan. Dat is toch wat anders dan datgene wat nu door de D66-fractie wordt voorgesteld: het raadplegen in verband met bepaalde zaken, zodat wij weten welke richting wij in de volgende periode op moeten gaan. Nogmaals, er zou dan op 24 april écht een besluit moeten worden genomen. Mijn conclusie is dat de heer Hijgenaar dit omzeilt.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter, ik was gewoon nog niet aan de opmerkingen van de heer

Roeland toegekomen, maar ik wil zijn vraag hierover nu wel alvast beantwoorden.

Uiteraard, op het moment dat het referendum is gehouden, de briefjes zijn geteld, neem je een besluit over datgene wat je gaat doen met de uitkomst. Ik voeg eraan toe dat in de media de uitspraak is gedaan dat het maar over één onderwerp mag gaan, maar dat vind ik flauw. Het komt neer op: je kunt bij ons het ijs alleen maar met één bolletje tegelijk kopen. Nou, doe mij dan maar één bolletje en dan nog een bolletje en dan nog een bolletje... Het is aan ons, voorzitter, om te bepalen hoeveel vragen wij willen stellen en hoeveel onderwerpen wij willen behandelen. Dat staat vrij. Belangrijk is dat het gaat om een zaak waaraan wij in de komende periode gaan werken. Natuurlijk kunnen wij een besluit nemen om vast te stellen hoe wij daar dan mee omgaan. Dat is dan een keihard besluit, genomen op basis van de wens van de bevolking.

Tot de heer Otte zou ik willen zeggen: geen dank; we hebben het met liefde gedaan. Dit is een vorm, nóg een vorm van contact met de kiezers. Wij bepleiten dit omdat wij vinden dat het wat dit betreft nog wel een onse méér mag zijn. Wij doen niets af aan datgene wat partijen al doen om met hun achterban in contact te komen en te blijven, maar wij weten hoe moeilijk dat is. Wij geven nu een extra mogelijkheid aan om met de gehele groep van burgers in contact te komen.

Voorzitter. Natuurlijk moeten de consequenties van onderwerpen, zoals bedoeld door de heer Harpe, worden betrokken bij de vraagstelling. Je kunt niet zomaar, in het wilde weg, een vraag stellen over een onderwerp. Je moet wel degelijk een antwoord hebben op vragen als: wanneer gaat het spelen, wat zullen dan de opties zijn en wat kunnen wij aan de kiezers voorleggen waarover daadwerkelijk een besluit kan worden genomen waarmee wij werkelijk iets kunnen? Natuurlijk moeten de vragen heel slim worden gesteld. Daar moeten wij deskundigen bij inschakelen. Wij geven aan wat wij willen weten en waar wij het over willen hebben, maar wij moeten advies inwinnen opdat het op een goede manier op papier komt zodat de Zeeuwen, als ze een antwoord geven, de vraag goed hebben begrepen. En ja, mevrouw De Milliano, het moet ook taalkundig correct.

De heer Roeland geeft op voorhand al aan tegenstander van een referendum te zijn. Mij valt op, voorzitter, dat de tegenstanders vooral ook veel praktische bezwaren zien terwijl de voorstanders vinden dat het wat dat betreft wel meevalt. Wij hebben overleg gevoerd met vele instanties en zijn tot de conclusie gekomen dat dit gemakkelijk past, beter zelfs nog dan het inperken van de geborgde zetels van het waterschap, en dat is óók voor elkaar gekomen. Waar een wil is, is een weg, maar ik vrees een beetje voor die wil.

Met de heer Harpe ben ik van mening dat veel afhangt van een goede vraagstelling. Ik meen dat ik al op zijn vragen ben ingegaan.

Ook mevrouw Van Unen heeft zich afgevraagd hoe onderwerpen worden vastgesteld en hoe ervoor kan worden gezorgd dat een en ander goed voor elkaar komt. Ik hoop dat ik dat inmiddels voldoende heb toegelicht. Het is dus géén referendum om een referendum. Er moeten wel degelijk onderwerpen komen die ertoe doen en die in de volgende periode aan de orde komen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). En als wij nu moeten vaststellen dat die gewichtige onderwerpen er nu even niet zijn?

De heer **Hijgenaar** (D66). Bij mijn weten, voorzitter, is tamelijk zeker dat de onderwerpen die wij hebben genoemd, in de volgende periode aan de orde zullen komen. Niettemin is het goed dat mevrouw Van Unen dit zegt. Immers, het zijn maar voorbeelden. Wij wilden graag een concreet voorstel maken en aantonen dat het kán en dat er een bepaalde noodzaak toe is. Tegen die achtergrond hebben wij enkele onderwerpen genoemd waarvan wij van oordeel zijn dat ze zeker aan de orde komen. Van belang is dat wij weten wat de Zeeuwen daarvan vinden.

Mevrouw Van Unen noemt enkele zaken ten aanzien waarvan haar fractie op de bedoelde momenten wel een referendum had willen hebben. Voorzitter. Er is zoiets als een raadgevend referendum en er is zoiets als een raadgevend referendum. Er is en blijft ruimte voor de bevolking om te vragen om ergens een referendum over te houden op het moment dat zij het niet eens is met een genomen beslissing, maar is het niet beter om te proberen te voorkomen dat dat gebeurt door geen beslissingen te nemen waarover de mensen zeggen dat ze onvoldoende zijn gehoord? Vooraf is volgens mij altijd beter dan achteraf.

Mevrouw De Milliano, u heeft een "kosteloos" referendum gehouden. Hoeveel mensen waren daarbij aanwezig?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). De fractie was compleet, en dan weet u wel hoeveel er waren.

De heer **Hijgenaar** (D66). Dat is best wel "lang tellen", maar dat is het dus... We vergaderen altijd in kleine groepjes; soms komen er sprekers op zo'n vergadering en die zeggen dan dat ze namens het dorp of namens een vereniging komen. Wij denken dan dat wij met heel veel mensen tegelijk hebben gesproken, maar dat is niet echt het geval. Dat is wat een referendum wél doet: écht met de mensen spreken.

Nogmaals, het is in dit geval geen kwestie van ja of neen. Dat is aan de orde bij een correctief

referendum. Wanneer als voorwaarde wordt gesteld dat men ja of neen moet kunnen zeggen, dan zou ik zeggen: laten wij samen een voorstel doen voor een correctief referendum, maar dat moet dan wel in het parlement want daarvoor is een wijziging van de Grondwet nodig.

Gesteld is dat er al voldoende mogelijkheden zijn. Voorzitter, misschien is dat wel écht het bezwaar. Immers, wanneer politici zeggen dat ze wel voldoende hebben gedaan om met de bevolking te praten, wordt het tijd om aan de bevolking te vragen of zij dat óók vindt.

De heer **Van Dijen** (SP). Voorzitter. De heer Hijgenaar geeft aan dat er, wanneer het om ja of neen gaat, altijd sprake is van een correctief referendum, maar dat is natuurlijk niet waar. Wij hebben het referendum over de Europese Grondwet gehad, en dat was een ja of neen-vraag terwijl er geen sprake was van een correctief referendum. Het is in dit opzicht dat ik het verhaal van de heer Hijgenaar even wil nuanceren.

De heer **Hijgenaar** (D66). Een correctief referendum kan alleen maar over ja of neen gaan, en bij een raadgevend referendum kan het om van alles gaan. Het is maar net hoe je de vraag stelt. Stel je een open vraag of een concrete vraag? Vraag je of men ergens voor of tegen is, dan krijg je ja of neen. Vraag je of men meer voor eigen initiatief of meer voor regels van de overheid is, dan krijg je dáár een antwoord op.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Luisterend naar uw betoog, proef ik toch een beetje dat u in feite zegt: die politieke vertegenwoordigers zitten allemaal in hun hokjes, zitten maar fractievergaderingen te houden, en verder niks. Ik vind dit écht een diskwalificatie van onze democratie en van de politieke vertegenwoordigers die wij zijn. U doet net alsof wij geen contact hebben met de mensen om ons heen. Dat betwist ik. U bouwt uw voorstel daar helemaal omheen. U zegt: mensen mogen een hokje rood maken en that's it. Neen, dat is het niet. Het is verontrustend dat er een grote groep mensen is die zich afkeert van de democratie. Daar moeten wij naar kijken, maar er is ook een heel grote groep mensen die wél geïnteresseerd is, die wél de verkiezingsprogramma's leest. Ik vind de kwalificaties die u verwoordt, niet juist.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Ik heb bij herhaling de initiatieven geroemd van de diverse fracties die erop zijn gericht om over zaken met de bevolking te overleggen. Ik heb daarnaast gesuggereerd dat met het door ons beoogde referendum met een veel grotere groep wordt overlegd. De diskwalificaties waarover mevrouw Evertz spreekt, werp ik verre van mij. Wij diskwalificeren niemand maar proberen tot een

nieuw instrument te komen om daarmee betere kwaliteit te leveren.

Mevrouw Evertz, ik vind dat u het een beetje te negatief benadert. Dat moet u niet doen want het is iets dat komt bij al datgene wat wij al doen. Ik heb het bij herhaling gezegd maar ik zeg het nu voor u nog een keer: het is een extra middel, buiten al die dingen die op dit moment al gebeuren maar waarvan ik constateer dat ze getalsmatig maar weinig effect hebben.

U heeft het over mensen die de verkiezingsprogramma's doornemen voordat ze gaan stemmen. Welnu, daar is onderzoek naar geweest en gebleken is dat het daarbij gaat om slechts een paar procent van de kiezers. Dat ligt natuurlijk ook aan de programma's die soms erg dik en een beetje moeilijk zijn, maar er zijn niet veel mensen die naar die programma's vragen. U weet het --u staat ook in die stands-- : je legt een hoge stapel neer en er komen heel veel mensen langs en die maken een praatje of vragen wat, maar er zijn niet veel mensen die een kopie meenemen om die thuis te gaan lezen. Er zijn er helemaal niet veel die bij alle partijen langsgaan om een kopie te halen om die vervolgens thuis te gaan lezen. Dat is voor een kiezer best wel belastend. Omdat mensen niettemin een mening hebben over bepaalde onderwerpen, zou een referendum helemaal niet zo verkeerd zijn.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Wij hebben dit instrument; dat ligt vast in de desbetreffende verordening. Als zich een moment voordoet waarop de Zeeuwse bevolking van oordeel is dat een referendum moet worden gehouden, kan dat. Daartoe hebben wij besloten. Deze vorm van directe democratie hebben wij dus binnen onze provincie. Het gebruik van dit instrument, zoals het nu door de fractie van D66 wordt voorgesteld, vinden wij niet juist, gelet op de gevolgen die ik heb geschetst.

De heer **Hijgena** (D66). Ik constateer, voorzitter, dat wij een verschil van mening hebben. Ik weet echt niet wat ik nog verder naar voren zou kunnen brengen, maar er is op televisie nog één suggestie gedaan door een verslaggever van Omroep Zeeland. Hij zei: misschien tovert D66 tijdens de vergadering nog een konijn uit de hoge hoed. Welnu, ik wil echt alles gedaan hebben...

De **voorzitter**. Aangezien in eerste termijn het college is gevraagd om bepaalde dingen te doen in het kader van de uitvoering, geef ik voor een korte reactie het woord aan gedeputeerde Van Heukelom.

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. Uit de begeleidende brief blijkt dat de fractie van D66 vindt dat er, objectief beschouwd, nauwelijks sprake is

van feitelijke vertegenwoordiging van de kiezers. Al gezegd is, dat wij hier dat zijn, met z'n allen... Het college heeft dezelfde argumenten als al door anderen naar voren zijn gebracht, om hier niet positief tegenover te staan. Ik noem de planning, de onderwerpen enz.

Wat ik wel aardig vind, is dat niet kan worden ontkend dat in bestuurlijk Nederland het besef leeft dat men de bevolking steeds meer heeft opgeroepen om haar verantwoordelijkheid te nemen, ten aanzien van de zorg, de inrichting van de openbare ruimte enz. De vraag die tegen die achtergrond rijst, is of het wel voldoende is dat die bevolking eenmaal per vier jaar een hokje rood mag maken. Of moet er méér gebeuren? Men spreekt in dit verband over de "formele democratie" en zoekt naar een antwoord op de vraag: als wij de bevolking oproepen om meer eigen verantwoordelijkheid te nemen, heeft zij dan voldoende "tools" om datgene wat zij moet doen, op een goede manier uit te voeren? Heeft de bevolking daarop voldoende invloed?

Ik denk, voorzitter, dat de komende jaren de discussie hierover moet worden gevoerd. Tegen die achtergrond denk ik niet direct aan de vragen waarover nu wordt gesproken. Ik zou liever zien dat --dat is dan mijn mening, als "verlicht despoet"-- zou worden nagegaan wat er in ons democratische bestel moet worden vernieuwd om dit proces goed te laten verlopen. Nogmaals, de discussie hierover komt op ons af. Deze week nog heb ik de minister van Binnenlandse Zaken over dit onderwerp horen spreken; ook onze commissaris was daarbij aanwezig.

Voorzitter. Bij de discussie die wij nu voeren, gaat het om een plebisciet --zo wordt het in de literatuur gesteld-- een raadgevend referendum. De kritiek die daarop wordt geleverd komt neer op: de overheid gaat met haar problemen naar de burgers en kan daarbij door middel van de vraagstelling de beantwoording van vragen sturen, hetgeen erg lijkt op de handelwijze van dictatoriale regimes. Voorzitter, ik zeg dat niet zélf; ik heb het gelezen...

Ik vind de fractie van D66 moedig, gelet op het feit dat zij de discussie over dit onderwerp aangaat. Nogmaals, het gaat om de vraag of datgene wat wij doen wel voldoende is, of er geen andere vormen zijn, of het huidige democratische instrumentarium voldoende is om datgene wat zich in onze samenleving afspeelt, goed vorm te geven. Ik vind het een goed initiatief, maar ik vind het jammer dat het op deze manier naar voren komt. Immers, er worden bezwaren geuit die te maken hebben met de planning, de kosten, de tijd enz. Ik heb nu al mensen horen zeggen: als ik bij de verkiezingen een enquête moet invullen, kom ik helemaal niet. Nogmaals, ik geloof niet dat de juiste vorm is gekozen, maar ik vind het wél moedig. Het is zeker nuttig en noodzakelijk om eens goed na te

denken over de toekomstige vorm van onze democratie.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Ik had niet verwacht hier veel medestand te vinden. Inderdaad, dit is wel zo ongeveer wat wij doen. Wel is het jammer van die éne opmerking van de gedeputeerde... Misschien moet hij andere boeken gaan lezen.

Mijn conclusie is, voorzitter, dat dit wellicht de eerste stap is in een gewenningsproces dat ertoe gaat leiden dat wij dit in de toekomst gewoon gaan doen. Ik hoop dat dat de nabije toekomst zal zijn.

De heer **Muste** (NZ). Voorzitter. Ik verbaas mij over de wijze waarop de grote partijen zich opstellen tegenover het voorstel van de heer Hijgenaar. In het kader van Zeeland 2040 zijn ze de hele provincie afgegaan en hebben ze alle gemeenten bezocht. Dat heeft een hoop geld gekost. En wat is daar uitgekomen? Het ging om een initiatief van de VVD, om de bevolking eens een keer te horen. Toen werd er ineens afgeweken van de stelling: eenmaal per vier jaar is genoeg. De redenering die ik nú van de grote partijen hoor, komt neer op: géén inmenging van burgers in beleidszaken. Voorzitter, het is weer het oude adagium: voor u, over u, maar zonder u. Dat klinkt hier nu in deze zaal door!

De heer **Bierens** (VVD). Zo hoor je weer eens wat nieuws in deze zaal... Maar nu serieus: ik vind dat de collega's van D66 er recht op hebben om ook in tweede termijn een reactie te krijgen.

Voorzitter. Wij vinden toch dat de fractie van D66 een te romantisch beeld schetst van het referendum. De heer Hijgenaar heeft het daarbij over: nu écht spreken met de hele Zeeuwse bevolking. Wij vinden dat hij daarmee het belang van de verkiezingen en van de volksvertegenwoordiging tekort doet. Wij blijven erbij dat de indruk wordt gewekt dat de D66-fractie ontzettend graag een referendum wil houden, terwijl ons inziens de maatschappelijke urgentie daarvoor ontbreekt. Wij vinden voorts dat er echt sprake is van een top-down-benadering, in de zin van: wij weten wat goed voor u is en zullen u eens een paar vragen voorleggen.

Onze conclusie is --en dat is niet vervelend bedoeld; het kan worden gebruikt als een aanzet voor een volgende ronde-- dat dit initiatiefvoorstel het verkeerde voorstel op het verkeerde moment is. En wat betreft de "act met de hoge hoed" moet ik zeggen: in de echte act is het konijn levend en veel groter.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ook wij blijven bij ons standpunt. De heer Hijgenaar heeft ons er niet van kunnen overtuigen dat door het houden van het bepleite

referendum de kwaliteit van ons werk zou worden verbeterd.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Uit de reactie van de heer Hijgenaar is duidelijk naar voren gekomen dat er in die zin sprake is van een groot verschil, dat nu wordt bepleit om de mensen vooraf het een en ander te vragen, in plaats van de mogelijkheid "achteraf", die wij al hadden.

Voorzitter. Mijn fractie heeft er behoefte aan dat de vergadering straks even wordt geschorst, zodat overleg kan plaatsvinden.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Om het even mooi in het Engels te zeggen: Let's try it, don't deny it. Ik heb een beetje het gevoel dat nu een discussie wordt gevoerd die in bepaalde opzichten gelijk is aan de discussie die lang geleden werd gevoerd over de invoering van het vrouwenkiesrecht. Dat was een heel lastige drempel, maar uiteindelijk gebeurde het toch. Het leuke is later bleek dat partijen die zich heel lang tegen de invoering van het vrouwenkiesrecht hadden verzet --dat waren de protestantse en de katholieke partijen-- er groot profijt van hadden. Ik zou daarom nog eens een beroep op die partijen en ook op de PvdA willen doen.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Natuurlijk voel ik mij nu aangesproken... Ooit hebben de suffragettes daarvoor gestreden. Het is heel belangrijk dat wij ook vrouwenkiesrecht hebben.

Voorzitter. Ik herhaal dat dit initiatiefvoorstel geen goed voorstel is. Ik onderstreep dat er óók naar de kwaliteit moet worden gekeken. Wij kijken naar de kwaliteit van de democratie en in dit geval vinden wij dat dit geen goed voorstel is.

Verder vind ik dat de heer Harpe met een valse vergelijking komt. Immers, het vrouwenkiesrecht is er en er is ook een referendumverordening. Alleen, het gebruik van die verordening zal ons inziens op een andere manier moeten gebeuren.

Terecht wijst de heer Van Heukelom erop dat een steeds groter wordende groep kiezers zich van de democratie afwendt. De vraag rijst echter of het referendum het juiste middel is om de kiezers weer in de richting van de democratie te krijgen. Je zou kunnen zeggen dat dit neerkomt op het bevoordelen van de mensen die de grootste bek hebben en zeggen: ik ga niet stemmen want daar heb ik gewoon geen zin in. Daarnaast is er de grote groep van mensen die wél de moeite neemt om te gaan stemmen, die wél haar verantwoordelijkheid neemt. Ik vind dat die laatste groep beloond moet worden, maar dat is een andere discussie die ik op den duur, samen met D66, wil voeren.

Mevrouw **Van Unen** (SP). U vraagt zich af of het referendum wel het juiste middel is, maar als wij dat

niet uitproberen, weten wij het niet. Wij weten dan niet of er meer mensen naar de stembus gaan. Wij weten niet of dit het juiste middel is als wij het afwijzen.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Het is een goed middel wanneer blijkt dat er sprake is van een bepaalde maatschappelijke urgentie. Op dit moment zijn die onderwerpen er ons inziens niet en zouden wij, als statenleden, onderwerpen moeten gaan verzinnen. De heer Bierens heeft het wat dat betreft mooi verwoord: dat is een top-down-benadering. Daar gaan wij als PvdA-fractie niet in mee.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Mevrouw Evertz wijst het initiatiefvoorstel af, maar ik vind dat je initiatiefvoorstellen altijd dubbel moet omarmen, al was het maar vanwege het feit dat daar heel veel werk in gaat zitten. Zonder het vervelend te bedoelen, wijs ik erop dat het op dit moment hét probleem van de PvdA is dat kiezers weglopen. Mevrouw Evertz wijst deze optie af, maar welke oplossing heeft zij dán voor ogen, anders dan "we gaan het erover hebben"?

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter, dat is geen probleem van de PvdA alleen; ook GroenLinks komt slecht uit de peilingen naar voren en ook over de SP kunnen opmerkingen worden gemaakt. Wordt mij gevraagd om oplossingen, dan moet ik eerlijk zeggen dat ik het zo een-twee-drie niet weet, maar wél vind ik dat de kiezers die hun verantwoordelijkheid wél nemen en die wél interesse tonen, meer moeten worden beloond dan degenen die zeggen: ik blijf thuis want ik heb er geen zin meer in. Tegen die mensen moeten wij zeggen: dat kan eigenlijk niet; u zult toch uw verantwoordelijkheid moeten nemen, óók met betrekking tot de politiek. Daar zit, denk ik, een gedeelte van de oplossing in.

Voorzitter. Ik heb er lang over na moeten denken maar ik vind dat, als er sprake is van een slecht voorstel --ik heb mijn argumenten naar voren gebracht-- wij zo'n voorstel niet moeten steunen.

De heer **Otte** (CU). Voorzitter. In eerste termijn heb ik gesproken over de verhouding tussen burger en politiek. Ook wij willen nadenken over mogelijkheden om daaraan in de toekomst vorm te geven. Wij staan positief tegenover de suggestie van de gedeputeerde om hieraan aandacht te geven.

Onze praktische bezwaren tegen het voorstel van de D66-fractie zien wij op dit moment niet weggenomen. Die bezwaren vat ik als volgt samen: geen concrete onderwerpen, geen zicht op de mogelijkheid dat er meer mensen naar de stembus komen dan wanneer wij "normale" verkiezingen houden waarbij de onderwerpen integraal worden

beschouwd. Wij blijven bij ons oordeel dat wij dit initiatiefvoorstel niet kunnen steunen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Mijn reactie in tweede termijn is kort; met bepaalde woordvoerders word ik het vandaag niet eens, zo vrees ik.

Wij vonden het tijdstip van de verkiezingen het uitgelezen moment voor een dergelijk referendum, en wel omdat daarmee bij het begin van een statenperiode antwoorden kunnen worden gegeven op vragen die in die statenperiode gaan spelen. Diverse fracties zeggen dat ze geen onderwerpen zien, maar ik kreeg zojuist wat dat betreft een aardige suggestie van de heer Muste: kijk eens in uw eigen verkiezingsprogramma; misschien staat daar wel wat in.

Verder constateer ik dat de heer Bierens terecht heeft opgemerkt dat in het echte leven een groter, levend konijn uit de hoed komt. Voorzitter, het hier presenteren van een levend konijn zou niet diervriendelijk zijn geweest. Dat hebben we dus niet gedaan.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij hebben gewikt en gewogen en zijn tot de conclusie gekomen dat wij dit initiatiefvoorstel niet kunnen steunen. Wij zijn absoluut niet tegen een referendum en vinden de statenverkiezingen daarvoor een goed, natuurlijk moment, maar wij blijven dit te vaag vinden en denken dat het andersom beter is: eerst het onderwerp, zodat de noodzaak duidelijk is, en dan doen.

Het initiatiefvoorstel wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, GL, de PVV en NZ voor dit voorstel hebben gestemd.

22. Statenvoorstel Toetsingskader verkoop Indaver (DELTA NV) (SERV-166)

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Bredero zei eens: "Het kan verkeren". Welnu, dat is in verband met dit voorstel onverkort van toepassing.

Meer dan een jaar geleden was er ook al een discussie over Indaver. Indaver zou mogelijk Attero overnemen en zo zou het vergrote Indaver nog

meer geld binnenbrengen, voor DELTA en dus ook voor de provincie. Voorzitter, de PVV-fractie was niet gecharmeerd van deze overname. Zij zag geen meerwaarde in een wereldwijd opererende afvalgigant, om de simpele reden dat de overheid niet voor ondernemer of belegger moet gaan spelen. De overheid moet op de eerste plaats overheid zijn.

Toen tijdens een voorlichtingsbijeenkomst over Attero aan een bestuurder van Indaver werd gevraagd wat volgens hem het nut hiervan was voor de publieke aandeelhouder, gaf hij ronduit toe dat hij dat nut niet zag, maar de overname was wel van belang voor de regionale werkgelegenheid. Tijdens deze bijeenkomst werd door ons gevraagd of Attero Indaver niet kon overnemen. Kon Indaver niet worden verkocht? Welnu, hoongelach was ons deel. Die gekkies van de PVV toch... Het tafelzilver verkopen?! En de provinciale werkgelegenheid dan? En de hoofdkantoorfunctie in Zeeland dan?

Voorzitter. Het is tijd voor nóg een oud Nederlands gezegde: wie het laatst lacht, lacht het best. Immers, inmiddels heeft het college een draai van 180 graden gemaakt. Voor ons ligt het voorstel om Indaver te verkopen en voor die verkoop moet een toetsingskader worden vastgesteld. De conclusie kan zijn dat de PVV op haar wenken wordt bediend. Weliswaar gebeurt dit meer dan een jaar later, maar toch proeft dit zoet. Het is altijd fijn wanneer er naar je suggesties wordt geluisterd...

Mijn fractie is in de wolken met dit voorstel. Wij vinden het prima. Afvalverwerking is geen typische overheidstaak die deelneming in de vorm van publiek aandeelhouderschap rechtvaardigt. Indien publieke belangen moeten worden geborgd, moet er de voorkeur aan worden gegeven om dat te doen door middel van wet- en regelgeving. De markt voor de afvalverwerking is juridisch goed ingekaderd. De markt kan het, en dan moeten wij het de markt ook laten doen. Een publiekrechtelijk aandeelhouderschap is niet nodig om de publieke belangen te borgen. Het gaat nu om het afstoten van een deelneming waarbij men heeft gekozen voor een publiekrechtelijk aandeelhouderschap.

Voorzitter. Wij gaan het tafelzilver verkopen en wat ons betreft is dat prima, maar wij gooien dat zilver niet in de uitverkoop. Er moet een goede prijs voor worden betaald. Indaver heeft potentie, maar niet onder de vleugels van DELTA. Wij vinden het een wijs besluit om tegen een marktconforme prijs te verkopen. Ook de overige onderdelen van het toetsingskader vinden wij prima. De verkoop van Indaver biedt ons inziens DELTA de mogelijkheid om haar publieke functie te versterken.

Voorzitter. Ook al is het college nu 180 graden gedraaid, er liggen wat ons betreft nog wat vragen. Het zijn vragen die zijn gebaseerd op argumenten die eerder bij de Attero-besluitvorming een rol hebben gespeeld. Komt door deze transactie de provinciale werkgelegenheid niet

onder druk te staan? Komt hierdoor de hoofdkantoorfunctie in Zeeland niet onder druk te staan? Mijn fractie vraagt zich af waarom deze aspecten niet zijn opgenomen in het toetsingskader.

Over deze factoren wordt met geen woord gerept.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Ik heb met mijn elf nonnen nogal wat spreektijd verbruikt en wil daarom volstaan met het uitspreken van steun voor het nog door de fracties van SGP, CDA, VVD en PvdA in te dienen amendement. Wat daarin staat, had ik in mijn bijdrage naar voren willen brengen. Het is een zeer goed amendement.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Op één dag na is het een jaar geleden dat wij in deze zaal de aandeelhoudersstrategie-DELTA vaststelden. Naast de wenselijkheid van het verkennen van een drietal strategische opties voor DELTA, werd ook opgenomen dat de provincie niet hecht aan behoud van het onderdeel Indaver, zulks vanwege het ontbreken van een direct publiek belang. Mijnheer Haaze, dat hebben wij dus het vorige jaar met z'n állen vastgesteld.

Voorzitter. Thans ligt het voorstel voor om in te stemmen met het verkoopproces-Indaver dat inmiddels is opgestart. Het voorstel behelst voorts het toetsingskader voor de uiteindelijke beoordeling van de verkoop van het 75%-belang van DELTA in Indaver. Omdat het afstoten van dit belang binnen álle scenario's die worden onderzocht, verstandig lijkt te zijn, kan de VVD-fractie zich vinden in de inmiddels genomen initiatieven om tot verkoop te komen. Het slot van dit proces zal worden gevormd door een aan de aandeelhouders voor te leggen besluit, met inachtneming van het genoemde toetsingskader.

De VVD-fractie is van mening dat dit besluit niet op zichzelf behoort te staan, maar onderdeel moet kunnen zijn van een integrale en zorgvuldige afweging van alle aandeelhoudersbelangen. Daarvoor zouden wij over informatie moeten kunnen beschikken, voortkomend uit het onderzoek naar de strategische opties voor DELTA. Op dit punt hechten wij aan een aanvulling van het conceptbesluit dat thans voorligt. Collega Dorst zal straks mede namens onze fractie en andere fracties een amendement daartoe indienen.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Mijn fractie is voor het voorstel om het verkoopproces-Indaver te starten. Wij zijn ook voor het toetsingskader dat in het voorstel is opgenomen. Echter, als het definitieve voorstel er is, zullen wij dat kritisch bekijken, met name tegen de achtergrond van de toekomststrategie voor DELTA. Het al genoemde amendement zal mede namens onze fractie worden ingediend.

De heer **Colijn** (CU). Voorzitter. De afgelopen periode hebben wij het vaak over DELTA gehad, waarbij wij onze zorgen hebben geuit met betrekking tot de toekomst en de energiemarkt, naast de noodzaak om een goede uitgangspositie voor DELTA te creëren. Dit heeft ons gebracht bij de vraag: wat moet je, als overheid, met aandelen in een commercieel bedrijf als DELTA? Moet je dat wel willen?

Voorzitter, voor mijn fractie was het tot nu toe heel duidelijk. De verankering van het bedrijf DELTA binnen de Zeeuwse samenleving, het borgen van de Zeeuwse werkgelegenheid en het terugvloeien van de bedrijfswinst in de vorm van dividend in diezelfde Zeeuwse samenleving, waren voor ons altijd voldoende redenen om dit gewoon te willen. En, voorzitter, deze argumenten zijn wat ons betreft nog steeds geldig.

Veel mooie dingen zijn in het verleden door gemeenten en provincie gefinancierd met het geld van DELTA, maar het speelveld verandert en resultaten uit het verleden bieden geen garantie enz. enz. Indaver, voor 75% eigendom van DELTA, wil verder groeien maar mist daarvoor het benodigde kapitaal. DELTA kan dit kapitaal, gelet op haar eigen financiële positie, niet verstrekken. Het verzoek tot verkoop, waarbij DELTA haar eigen positie kan versterken, lijkt dus logisch.

Niettemin blijft de vraag boven de markt hangen wat de kansen van DELTA zijn ná verkoop van Indaver. Veel van deze kansen hangen af van de feitelijke opbrengst van deze verkoop. Voor ons is een belangrijke vraag hoe DELTA eruit ziet zonder Indaver. Hoeveel geld is er dan in kas om gezond en zelfstandig door te gaan? Daarmee staat, wat ons betreft, de verkoop van Indaver niet los van de drie aangegeven strategische opties voor DELTA: de huidige bedrijfsstrategie, een fusie of de verkoop van commerciële onderdelen. Daarom is de stap die wij nu zetten, ons inziens geen opstap naar het automatisch doorzetten van de feitelijke verkoop. Onze fractie kan met dit voorstel instemmen maar zal haar oordeel over het definitieve besluit tot verkoop laten afhangen van de feitelijke opbrengst en de nog te bespreken bedrijfsplannen en -strategie voor de toekomst.

En toch is het een beetje raar, voorzitter: het is net alsof wij hoognodig ons huis moeten verbouwen omdat het dak lekt. Daarom verkopen wij nu de garage. Van de verwachte opbrengst repareren wij het dak en willen wij ook nog een nieuw schuurtje bouwen. Welnu, dat kan alleen als er genoeg geld binnenkomt. In het andere geval modderen we nog een poosje door, met een lekkend dak, in de hoop dat het niet al te veel zal gaan regenen.

Wat ons betreft, voorzitter, moet het nu maar even zo en zetten wij dus nu, onder voorwaarden, het bord "te koop" officieel en openbaar in de tuin. Die voorwaarden houden in dat de opbrengst een

marktconforme verkoopprijs zal betreffen en voldoende comfort oplevert in verband met de financieringsopties en de kredietwaardigheid van DELTA na de voltooiing van de transactie. Dat de feitelijke opbrengst van de verkoop onmiddellijk of ten dele wordt ingezet voor de borging van de publieke belangen, is voor ons nog geen harde eis, maar het is wel een oprechte en redelijke wens.

Vooralsnog kunnen wij instemmen met dit voorstel. Bij het nog in te dienen amendement kunnen wij ons heel goed aansluiten.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Op het eerste gezicht lijkt het geen weelde dat bij DELTA het voornemen bestaat om Indaver te verkopen. Het is een goed bedrijfs onderdeel dat al jaren een stabiel resultaat oplevert. Het lijkt een onlogische keuze want het is gebruikelijk om onderdelen af te stoten die niet renderen. Het lijkt ook niet in lijn te zijn met de vastgestelde aandeelhoudersstrategie. In het kader daarvan is juist afgesproken hoe er moet worden omgegaan met onderdelen die niet renderen. Voorts is voor onze fractie niet duidelijk of het aandeelhoudersbelang hiermee echt is gediend. Dat moet later nog blijken.

Waarom ligt dit voorstel nu voor ons? Voorzitter. De CEO van DELTA is in het Financieele Dagblad van 16 september bijzonder duidelijk geweest: het gaat om een geplande schuldsanering. Dat is geen vreugdevolle aanleiding om tot dit besluit te komen maar het lijkt er wel op dat het onder de huidige omstandigheden nodig en goed is. Daarom zal mijn fractie instemmen met het voorstel om het verkoopproces te starten.

Echter, voordat er sprake kan zijn van definitieve verkoop moet glashelder zijn aan welke toekomst die verkoop gaat bijdragen. Glashelder dient te zijn aan welke strategie deze transactie een bijdrage moet gaan leveren. Tegen die achtergrond maakt het genoemde krantenartikel ons wel bezorgd. Immers, daarin geeft DELTA aan dat het geld zal worden aangewend voor versterking van het energiebedrijf. Welnu, voorzitter, dat lijkt ons op dit moment beslist voorbarig. Dit komt over alsof het geld al een bestemming heeft, maar daarover komen wij nog te spreken.

De opvatting van het college lijkt ons veel beter. Het schrijft in een brief die wij eerst onder embargo hebben gekregen, eveneens op 16 september, dat het voorstel inzake Indaver deel uitmaakt van een complexer geheel en dat dit voorstel moet kunnen worden geplaatst in de toekomstige strategie van DELTA. Dat kan met het huidige voorstel niet en daarom dienen wij een amendement in waarmee dit wordt geregeld.

Voorzitter. Vervolgens stel ik nog enkele vragen. De eerste betreft het management van Indaver. Wat is de rol van de directie van Indaver, het management, bij dit proces? Het is immers de

directie die alle relevante informatie moet aandragen voor een verkoopmemorandum en die ook in de toekomst de transactie moet waarmaken. Dit ligt buiten ons gezichtsveld. Voor onze beeldvorming is de directie een soort "lijdend voorwerp"; het overkomt haar.

Verder vragen wij ons af wat de rol is van de accountant van DELTA in het huidige proces. Wat die rol inhoudt, blijkt niet uit het statenvoorstel. De rol van de accountant lijkt ons minimaal. Maakt de aandeelhouderscommissie, naast haar eigen adviseur van Emendo, bij haar bijeenkomsten ook intensief gebruik van de accountant?

Voorzitter. De mening en de visie van de accountant zijn voor ons relevant. De Nederlandse Bond van Accountants (NBA) heeft onlangs een brochure uitgegeven over de signalerende rol van de accountant, "Van signaleren naar interveniëren". Dat vinden wij een goede ontwikkeling en wij vragen ons af of dit ook gestalte krijgt in het proces waarover wij nu spreken, juist ook in relatie met goede governance bij verkoop van onderdelen. De NBA wijst op de cruciale rol van de accountant, zeker bij organisaties met een groot openbaar belang. De accountant geeft inzicht in zijn bevindingen en benoemt twijfelpunten. Hij waakt ervoor dat alle informatie materieel en juist wordt verstrekt. Wij horen graag van het college hoe het hiermee is gesteld.

Voorzitter. Kan het college ons verzekeren dat er geen sprake is of zal zijn van bijzondere retentie- of transactiebonussen?

De **voorzitter**. Door de leden Dorst, De Milliano-van den Hemel, Bierens en Evertz is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Punt 4 toe te voegen aan nummer II van het ontwerpbesluit (toetsingskader):

Voorafgaand aan de besluitvorming over de verkoop van Indaver wensen Provinciale Staten voldoende informatie te hebben ontvangen om een zorgvuldige en integrale afweging te kunnen maken ten aanzien van het toetsingskader, alsmede ten aanzien van de implicaties voor de aandeelhoudersbelangen, samenhangend met de deelneming DELTA NV.

Dit amendement krijgt nr. 1.

De heer **Aalfs** (D66). Voorzitter. DELTA kan worden gekarakteriseerd als een multi-utility-bedrijf, een particulier bedrijf, maar wél een bedrijf van de overheid, aangezien alle aandelen in handen van

provincie en gemeenten van Zeeland zijn. Toegegeven: de overheid wil goede greep houden op onder andere de infrastructuur van het netwerkbedrijf en de drinkwatervoorziening. Immers, dat zijn kerntaken van de overheid. Afvalverwerking, echter, is in Nederland geen overheidstaak meer, en D66 is het daar wel mee eens.

Voorzitter. Indaver is een afvalverwerker waarin DELTA een belang van 75% heeft, waarmee er in de praktijk feitelijk sprake is van een dochter van DELTA. De financiële positie van DELTA is achteruit gehold als gevolg van onfortuinlijke deelnemingen in de regio's Delfzijl en Limburg. Ook kampen DELTA en Zeeland met de teloorgang van belangrijke afnemers als Zalco en Thermphos, en de daaruit volgende overcapaciteit in Zeeland, alsmede algemene overcapaciteit van stroom op de energiemarkt. Het aanpassen van organisatie en kostenniveau aan nieuwe werkelijkheden blijkt voor DELTA moeilijk te zijn. Mede daardoor verkeren gedeelten van het bedrijf in rode cijfers. Kortom, DELTA zit in zwaar weer. Bovendien ontbreekt een goed herkenbaar en consistent bedrijfsbeleid.

Om de precare financiële positie van DELTA te verbeteren, wordt voorgesteld om de aandelen van Indaver te verkopen. Om die verkoop mogelijk te maken, is een toetsingskader opgesteld. Dit kader is slechts gericht op het proces dat mogelijkwerijs leidt tot een verkoopvoorstel. Mijn fractie stelt over het voorgestelde proces enkele vragen.

Graag verkrijgen wij een verduidelijking van het begrip "voldoende comfort", zoals het onder punt 2 wordt genoemd. Ik citeer: "Voorafgaand aan de transactie dient voldoende comfort te bestaan over de financierbaarheid en de kredietwaardigheid van DELTA na voltooiing van de transactie.". Betekent "comfort" hier "zekerheid" of "speling" of wellicht "ruimte"? Bij de autodealer staat "comfort" voor luxe en gemak. Bij de beddenspecialist op de meubelboulevard staat "comfort" voor een gezonde nachtrust. Kortom, college, wij verkrijgen graag een toelichting.

De kernvraag komt vandaag nog niet aan de orde. Die vraag luidt: wat zal de verkoop van Indaver betekenen voor de toekomstige inkomenspositie en de balans/kas-positie van de provincie Zeeland? Zelfs als de verkoop plaatsvindt onder goede, marktconforme voorwaarden, dan nog kunnen de financiële gevolgen voor de provincie van grote betekenis zijn.

Voorzitter. Voor de D66-fractie is het totaalplaatje van de beoogde verkoop essentieel voor de uiteindelijke goedkeuring. Gelet op de stand van zaken op de energiemarkt en de positie van DELTA daarop, is het voor ons nog maar de vraag of wij het ons kunnen veroorloven om een renderend onderdeel van DELTA te verkopen. Wij

spreken nu slechts over een procesvoorstel. Het uiteindelijke voorstel zullen wij beoordelen op enerzijds vermindering van schulden en anderzijds vermindering van winst.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Dit is een lastig dossier dat een verkeerde aanloop heeft gekend, gelet op de geheimhoudingsdiscussies die wij hebben gehad. Daar kom ik nu niet op terug, maar voor mijzelf sprekend concludeer ik dat wij ons overvallen hebben gevoeld door de plotselinge "move" van DELTA en misschien ook wel van het college.

Het voorliggende voorstel is op zich niet zo vreemd. De heer Bierens heeft al aangegeven dat het voortvloeit uit de aandeelhoudersstrategie. Mijn persoonlijke mening over Indaver is altijd geweest: wat moet DELTA met een vuilverwerkingsbedrijf? Het maakt nu nog winst, maar ook de vuilverwerkingsmarkt is sterk in beweging. Soms gaat het goed, het kan lang goed gaan maar het kan ook absoluut fout gaan. Met andere woorden: DELTA, wat doen jullie hiermee?

Het is tegen deze achtergrond dat ik positief ben over dit voorstel: dit bedrijf past niet bij DELTA. Echter, over de omstandigheden waaronder nu dit voorstel aan ons wordt voorgelegd, ben ik niet zo te spreken; laat ik het zo maar zeggen. Immers, wij hebben een aandeelhoudersstrategie en die wordt mijns inziens met voeten getreden. Dat is niet alleen jammer; het is ook pijnlijk. Wij hebben onze greep op DELTA verloren. Wij hebben als aandeelhouders op DELTA niet meer de invloed die wij hebben gevraagd. DELTA gaat z'n gang.

Voorzitter. In de Najaarsnota, blz. 13, wordt nog eens over een periode van twee jaar bruto acht ton, vier ton van de provincie, gevraagd voor een nieuwe aandeelhoudersstrategie. Ik denk dan: waarop zitten wij te wachten en wie vraagt hierom? Wij hebben toch een aandeelhoudersstrategie? Dit gevoel wordt nog versterkt als ik denk aan de belofte die hier ooit door de gedeputeerde is gedaan: de aandelen van Evides zouden dit jaar alsnog worden verhangen. Dat past in de vastgestelde aandeelhoudersstrategie. Voorzitter, ik voorspel dat dat niettemin voorlopig niet gebeurt omdat wij de grip op dit dossier hebben verloren. Ik vind dit een ernstige zaak.

Waar het gaat om het bedrag dat deze transactie moet opleveren, denk ik: het zal wel. Wat gaan de aandeelhouders of wie dan ook met dat bedrag doen? Dat is volstrekt onduidelijk. Worden deze middelen wellicht gebruikt om de kerncentrale Fukushima-proof te maken? Gaat daar een bedrag naar toe? Naar verluidt --ik zie het nergens bevestigd, ook niet in de antwoorden die zijn gegeven op artikel 44-vragen-- zou het om een substantieel bedrag gaan, maar wij weten het niet. Waarom mogen wij het niet weten?

Kortom, voorzitter, er zijn heel veel onduidelijkheden. Ik heb het gevoel dat, wanneer wij nu instemmen met het voornemen om Indaver te verkopen, die trein allang in beweging is gezet, niet door ons maar door DELTA. Kan de gedeputeerde ons verzekeren dat dat nog absoluut niet het geval is, dat dit de eerste stap is, zoals het hoort, en dat Indaver nu een proces ingaat van mogelijke verkoop?

Mijn argwaan wordt ook een beetje gewekt door het amendement dat zojuist is ingediend: vier handen op één buik. Als je zo'n amendement indient, is er wat aan de hand. Kennelijk zijn ook de collegepartijen er niet van overtuigd dat het allemaal zo prima verloopt en dat de aandeelhoudersstrategie goed wordt uitgevoerd. Laat ik stellig zijn, voorzitter: die aandeelhoudersstrategie wordt niet goed uitgevoerd.

Voorts heb ik nog een vraag over het amendement, en wellicht kan in eerste instantie het college die vraag beantwoorden. Met het amendement wordt mijns inziens in feite gezegd: wij hebben onvoldoende informatie --dat is pittig-- en wij willen stap voor stap op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen met betrekking tot dit dossier; wij willen niet meer lijden onder geheimhouding; wij willen met het hele proces meelopen, binnen onze bevoegdheden. Voorzitter, moet ik het amendement zó lezen?

Uit de op het amendement gegeven toelichting komt naar voren dat de indieners eerst eindelijk eens duidelijkheid willen hebben over de aandeelhoudersstrategie en dat ze pas daarna verder willen gaan. Dat brengt mij op een formeel punt, waarbij ik verwijs naar onderdeel 1 van het ontwerpbesluit: "voorafgaande aan de besluitvorming" enz. Lees ik het amendement, dan denk ik dat bij aanvaarding daarvan dat eerste onderdeel, zoals het er nu uitziet, moet vervallen. Het moet worden vervangen door het amendement.

Voorzitter. Als wij nu instemmen met de voorgenomen verkoop zijn wij verkocht, zeker waar het om DELTA gaat. Dan zijn wij de grip helemaal kwijt. Dan wordt die trein in gang gezet, voor zover dat al niet is gebeurd. Dan behoeven wij hier geen besluitvorming meer te plegen, afgezien van het zetten van een handtekening.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Beschikt de heer Harpe wellicht over een ánder conceptbesluit dan wij? Hij heeft het over "instemmen met de voorgenomen verkoop", maar dat staat er niet. Er staat: "in te stemmen met het voorgenomen besluit om een verkoopproces op te starten". Dat is heel wat anders. Het amendement dient te worden gezien als een aanvulling op de onderdelen van het ontwerpbesluit.

De heer **Harpe** (GL). Inderdaad staat er "voorafgaand aan de besluitvorming", maar ik heb het bange vermoeden dat dat hele proces bij DELTA allang in gang is gezet. Wellicht horen wij daarover straks meer van de gedeputeerde. Ik denk dat het zuiverder is om punt 1 van het dictum te vervangen door het amendement. Dán hebben wij helder voor ogen wat wij gaan doen en zetten wij ons niet nóg eens buitenspel.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De SP vindt afvalverwerking wél een overheidstaak, punt. Wij moeten er dan ook niet aan denken dat de een of andere durf-investeerder straks gaat bepalen wat er hoe in de ovens van Indaver bij Antwerpen wordt verbrand. Echter, is het voor de Zeeuwse overheid een taak om verantwoordelijk te zijn voor vuilverbrandingsovens in Duitsland, Ierland, Portugal en Italië? Want, voorzitter, daar komt het aandeelhouderschap van Indaver inmiddels wel op neer. Is het mogelijk om op de een of andere manier zeggenschap te houden over de Zeeuwse onderdelen? Ik denk hierbij aan het vroegere Delta Milieu en de ovens bij Antwerpen, waar veel Zeeuws afval wordt verwerkt. Ik onderstreep dat een groot gedeelte van Zeeland onder de rook van deze ovens ligt.

En dan is er de uitbreidingsdrang van Indaver. Voorzitter, DELTA kan niet aan de kapitaalbehoefte van dit steeds uitdijende onderdeel voldoen. Mijn fractie gelooft niet in deze voortdurende uitbreiding. Wij denken dat de samenleving zodanig aan het veranderen is dat het tot in de hemel groeien van afvalbergen als verleden tijd moet worden beschouwd. Tijdens de voorbereiding van deze behandeling moest ik terugdenken aan de presentatie van de CEO van Indaver in de commissie-BFW en aan zijn antwoord op mijn vraag: wat is nu het belang van de Zeeuwse aandeelhouders bij dit voortdurend groeien? Hij gaf een ontzuiterend antwoord. Hij zei: dan krijgt u alleen maar méér geld als u ons verkoopt. Ja, voorzitter, ik denk dat ik hem daarin vandaag gelijk moet geven. Misschien is het nu wel een goed moment...

Deze verkoop dient ook een ander doel, namelijk het weer gezond maken van DELTA. Dat is een belangrijk punt. DELTA en de toekomst van dit bedrijf in Zeeland zijn voor de SP belangrijk. Door DELTA wordt jaarlijks ruim 26 miljoen aan rente betaald, en dat is echt geen gezonde situatie. Dit gegeven komt uit openbare stukken; ik heb geen geheime stukken gelezen en ook geen besloten bijeenkomsten bezocht. Voor er een besluit wordt genomen, wil mijn fractie graag weten welke garanties er kunnen worden geboden dat de eventuele opbrengst ook echt wordt gebruikt voor het aflossen van schulden, waarmee de rentelast kan worden weggewerkt. Wat hebben wij nog te zeggen wanneer blijkt dat DELTA dat níet doet? Is

dat dan ineens "bedrijfsstrategie" waar wij niets over te vertellen hebben? Welke garantie hebben wij dat dit geld niet wordt gebruikt voor bijvoorbeeld het opknappen van een overjarige, afgeschreven kerncentrale?

In het kader van de aandeelhoudersstrategie hebben de Staten bepaald dat drie mogelijkheden worden verkend: handhaving van de huidige strategie, een fusie of verkoop van commerciële onderdelen. Voorzitter. Wij spreken nu toch over de derde optie, verkoop van commerciële onderdelen? Hoe kan het nu dat DELTA en de aandeelhouderscommissie stellen dat dit géén invloed heeft op te maken keuze? Optie nr. 1, handhaven van alles zoals het is, bestaat dan toch niet meer?

Natuurlijk begrijpt mijn fractie dat er in deze fase nog geen zicht is op wat Indaver uiteindelijk gaat opbrengen, maar duidelijk is dat de kip met de gouden eieren wordt verkocht. Het is een winstgevend onderdeel en dus zal er sprake zijn van een mindere opbrengst. Daar staat een geringere rentelast tegenover. Welke verwachtingen zijn er met betrekking tot het dividend? Ik denk dat ook de gemeentelijke aandeelhouders, die op dit moment met hun begrotingen worstelen, zich dit zullen afvragen. Wordt het minder, blijft het hetzelfde of gaat het méér worden?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). "Werk je bij DELTA, dan werk je bij een bedrijf dat volop in beweging is, in een sector die op veel belangstelling kan rekenen". Voorzitter, dit kun je lezen op de site van DELTA als je op zoek bent naar vacatures; er worden er tien vermeld. Inderdaad, DELTA is volop in beweging, maar dan in de herfst, met forse tegenwind, rukwinden en aanblijvende storm.

Vooruitlopend op de bedrijfsstrategie meent DELTA dat het gunstig, wellicht noodzakelijk is om Indaver te verkopen, om zo de schuldenpositie te verbeteren. Deze richting past ook in de aandeelhoudersstrategie. Vandaag kunnen de Staten een procedureel besluit nemen waarmee het verkoopproces kan worden opgestart; een toetsingskader wordt vastgesteld. De afgelopen weken hebben wij hierover veel informatie ontvangen en is er veel over gesproken, óók tijdens de laatste commissievergadering.

Voor de CDA-fractie is vooral het toetsingskader belangrijk. Immers, een marktconforme verkoopprijs is een must. Wij dringen erop aan en vertrouwen erop dat de verkoop van Indaver pas doorgaat wanneer er een gunstige, marktconforme prijs wordt overeengekomen. Het is tegen deze achtergrond dat wij het amendement mede hebben ingediend.

Voorzitter. Vandaag vragen wij specifiek de aandacht voor de positie van de Zeeuwse

Reinigingsdienst (ZRD), waarbij wij pleiten voor het behoud van de milieustraten. De ZRD is een onderdeel van de Nederlandse BV van Indaver, en exploiteert alle Zeeuwse milieustraten. Deze dienst verzorgt bovendien de inzameling van huishoudelijk afval in zeven van de dertien gemeenten. Mijn fractie vindt de wijze waarop thans elke burger in Zeeland zijn afval bij de milieustraten kan inleveren, perfect geregeld, en dat wil zij graag zo houden. Deze werkwijze getuigt ervan dat het een voordeel is dat het moederbedrijf DELTA een Zeeuws bedrijf is.

Wij hebben begrepen dat door een versnelde verkoop van Indaver de inzameling van huishoudelijk afval in de deelnemende gemeenten - en ook de milieustraten in alle gemeenten-- onder druk komen te staan. De ZRD wordt namelijk als een non profit-organisatie gezien en er is nog geen waarde voor bepaald. De gemeenschappelijke regeling onder de naam OLAZ en Indaver hebben een overeenkomst afgesloten die tot 2017 loopt, maar het is zeer goed mogelijk dat verkoop vóór dat tijdstip plaatsvindt. OLAZ heeft blijkbaar een "golden share", maar de waarde van de ZRD is niet bepaald. Daar zit 'm de bottleneck. Graag vernemen wij van de gedeputeerde of deze kwestie de aandacht heeft. Kan hij de verzekering geven dat DELTA in elk geval nog vóór een eventuele verkoop van Indaver, voor een passende oplossing zal zorgen, zodat de exploitatie van de Zeeuwse milieustraten ongewijzigd en voor de burgers kosteloos kan blijven verlopen?

De heer **Van Beveren** (GS). Voorzitter. Het is opvallend hoe verschillend de woordvoerders het voorliggende voorstel interpreteren. Voor de één is het moment om het verkoopproces te starten "uitgelezen", voor de ander is het bijzonder slecht. Voor de één past dit totaal niet in de aandeelhoudersstrategie, voor de ander past het er volledig in.

Voorzitter. In de aandeelhoudersstrategie is vastgesteld dat de afvalverwerking niet tot de publieke taken wordt gerekend. Dat hebben de Staten zelf zo vastgesteld; het is geen verzinsel van het college. Daarom zou het onderdeel Indaver afgestoten mogen worden. Aangezien het onderdeel niet verlieslatend is, kan hiervoor volgens de aandeelhoudersstrategie het beste moment in de markt worden afgewacht. Ook dit hebben de Staten zelf bepaald en ook dit is geen draai van het college. Het is een zaak die door het college is uitgewerkt in een voorstel dat nu aan de Staten is voorgelegd.

Wat staat er nu, voorzitter? Ik citeer: "Vanwege het ontbreken van een direct publiek belang hecht de provincie niet aan het behoud van het onderdeel Indaver. Aangezien de risico's vooralsnog beheersbaar lijken, wil de provincie aan de directie de ruimte laten om de waarde van het

onderdeel te optimaliseren, zodat een aantrekkelijke waarde gerealiseerd kan worden indien zich daar de mogelijkheid toe aandient." Voorzitter, wat die waarde-optimalisatie betreft is met de mogelijke verwerving van Attero een poging ondernomen. Dat is niet gelukt, maar dat wil niet zeggen dat het nu niet het moment is om na te gaan of Indaver te koop kan worden gezet. Dat voorstel is nu wel gedaan. Er is in elk geval geen sprake van een draai van het college van 180 graden. Het college voert datgene uit wat de Staten eerder hebben besloten.

Voorzitter. De heer Haaze vraagt of door deze transactie de werkgelegenheid onder druk komt te staan. Normaal gesproken komt bij de verkoop van een bedrijf de werkgelegenheid niet echt onder druk te staan. Wél kan het zijn dat er, als gevolg van synergievoordelen, wat werkgelegenheid verloren gaat. Dat is dan met name in de kantoren het geval; op de werkvloer zie je dat veel minder. De werkgelegenheid bij Indaver in Zeeland is beperkt en heeft voornamelijk te maken met de stortplaatsen. Wij verwachten dat de verkoop van Indaver in Zeeland weinig invloed zal hebben op de werkgelegenheid.

Ik neem aan, voorzitter, dat de heer Haaze, sprekend over het "hoofdkantoor", doelt op het hoofdkantoor van DELTA in Middelburg. Ook wat dat betreft zal er mijns inziens sprake zijn van weinig invloed.

De heer Robesin kan zich vinden in het voorstel; ik behoeft dus verder niet op zijn betoog in te gaan. Dat geldt in feite ook voor het betoog van de heer Bierens die zich eveneens positief heeft uitgelaten. Op het amendement kom ik later terug. Ook mevrouw Evertz heeft zich positief opgesteld tegenover het voorstel.

De heer Colijn vraagt zich af hoe DELTA er uit komt te zien nadat Indaver is verkocht. Voorzitter. Hij geeft zelf al aan dat dit afhankelijk is van de opbrengst en van de strategie van DELTA. Dat klopt. Ik constateer dat men met het amendement daarbij aanhaakt. Men verlangt immers inzicht in die strategie voordat er echt ja of neen wordt gezegd tegen de verkoop. Mijn conclusie is, voorzitter, dat de heer Colijn zijn vraag zelf heeft beantwoord.

Waar het gaat om de aanwending van de opbrengst heeft de heer Colijn gevraagd: worden deze middelen ingezet om de publieke belangen te borgen? Daarnaast zijn er méér vragen over de aanwending van de opbrengst gesteld. Voorzitter. Ik denk dat wij hierover maar duidelijk moeten zijn tegenover elkaar: de opbrengst van de verkoop van Indaver zal echt moeten worden aangewend om de schulden van DELTA te reduceren. Het zou mooi zijn als wij met die opbrengst een schuldenvrij DELTA zouden kunnen realiseren, mede omdat dit DELTA voor de toekomst wat zekerder zou maken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Welke garanties hebben de Staten dat het daadwerkelijk zo gaat gebeuren?

De heer **Van Beveren** (GS). Ik weet niet hoe u het wilt. Wij kunnen u een briefje schrijven.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb aangegeven dat het bedrijf inderdaad van die rentelast afmoet, maar stel dat het geld binnen is en DELTA dit niet doet. Wat hebben wij dan nog aan opties? Is er dan wellicht ineens sprake van "bedrijfsstrategie"?

De heer **Van Beveren** (GS). Als DELTA dit niet zou doen, zou ik de directie en de raad van commissarissen daarop in een aandeelhoudersvergadering moeten aanspreken, namens de Staten. De uiterste consequentie hiervan zou kunnen zijn dat de directie wordt verzocht om op te stappen. Zo werkt het. Ik kan er niets anders van maken, maar dat is beslist niet aan de orde. Immers, ze zijn dit bij DELTA echt wel van plan. Ze zien echt wel dat het nodig is om de schulden te reduceren. Daarover bestaan geen verschillende opvattingen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik begrijp de naar voren gebrachte vrees wel, maar ik wijs erop dat juist daarom het proces is geknipt. Wij gaan eerst met elkaar het verkoopproces in gang zetten. Voordat er ook maar een handtekening is gezet, moeten wij ons vergewissen van de aanwending van de middelen. Vervolgens kunnen wij ja of nee zeggen. Volgens mij is dit goed afgezekerd.

De heer **Van Beveren** (GS). Maar daarmee is het nog geen garantie... Die hebben wij nu ook nog niet nodig. Wij kunnen wél met elkaar wat voornemens uitspreken en kijken hoe wij verder gaan. Wij hebben erover nagedacht.

De heer Dorst vindt het verbazingwekkend dat dit voorstel er nu ligt omdat je onderdelen die goed renderen eigenlijk niet moet afstoten. Dat doe je alleen wanneer onderdelen slecht renderen, zo stelt hij. Voorzitter, het is maar net hoe je het bekijkt. Het kan juist heel verstandig zijn om een onderdeel dat goed rendeert te verkopen, omdat het waarschijnlijk meer oplevert. Wij ondervinden dat op het ogenblik ook aan den lijve.

Voorts vindt de heer Dorst een en ander niet in lijn met de aandeelhoudersstrategie. Voorzitter, ik heb het nog eens voorgelezen. Het is juist wél in lijn met de aandeelhoudersstrategie, de eigen aandeelhoudersstrategie van de Staten.

De heer **Dorst** (SGP). Ik denk, voorzitter, dat er sprake is van een spraakverwarring. Ik heb willen aangeven dat het verkopen van winstgevende onderdelen op zichzelf niet in lijn is met de aandeelhoudersstrategie, en dat wij in feite het tegenovergestelde afgesproken hebben. Immers, in

de aandeelhoudersstrategie wordt onder meer gesteld: "In het geval dat een activiteit meerdere jaren achtereenvolgend verlieslatend is en de directie niet in staat blijkt de prestatie om te buigen, wordt voortzetting van een dergelijke activiteit in ongewijzigde vorm als onwenselijk beschouwd.". Er is dus gezegd: als onderdelen niet goed renderen, moeten wij er afscheid van nemen. De inhoud van de aandeelhoudersstrategie is eigenlijk contrair aan de huidige situatie.

De heer **Van Beveren** (GS). Voorzitter, ik denk dat dit een paradoxale tegenstelling is. Het stukje tekst dat de heer Dorst nu voorleest, wil niet zeggen dat je een goed renderend onderdeel niet in de verkoop kunt zetten. Dat is de conclusie die de heer Dorst trekt, en die vind ik niet correct.

Voorts vraagt de heer Dorst wat de rol is van het management van Indaver in het proces waarover wij nu spreken. Voorzitter, dat wij daar niet zoveel van zien, klopt. Dat lijkt mij heel normaal maar ik zou zeggen: reken maar dat die het er druk mee hebben. Zo heeft men heel hard gewerkt aan het opstellen van een informatiememorandum, dat aan geïnteresseerde partijen ter beschikking moet worden gesteld. Dat daar bergen werk in zitten, kan ik de Staten verzekeren.

Verder vraagt de heer Dorst aandacht voor de rol van de accountant. Maken ook de aandeelhouders gebruik van zijn diensten? Voorzitter, tot nu toe hebben wij dat niet gedaan, maar als er een bieding komt met een realistische opbrengst, zullen wij de accountant zeker raadplegen.

Ook is gevraagd of retentie- of transactiebonussen in het vooruitzicht worden gesteld aan de directie van DELTA en/of die van Indaver. Voorzitter, dat is mij niet bekend. Ik kan niet de verzekering geven dat dat niet zo is. Ik weet het echt niet.

Door de heer Aalfs is gevraagd naar de inhoud van het begrip "comfort" en hij komt in dat verband met een vergelijking met een auto. Prachtig, voorzitter, maar dat is niet de bedoeling. Het gebruik van het begrip "comfort" heeft de bedoeling te wijzen op de financierbaarheid en de kredietwaardigheid van DELTA na de verkoop van Indaver. Hier ligt een koppeling met de vraag die door mevrouw Van Unen is gesteld: wat gaat men met de opbrengst doen? Wordt die opbrengst gebruikt om schulden af te lossen waardoor DELTA in een betere positie komt en daardoor meer comfort heeft? Er wordt met "comfort" niet bedoeld op luxe of gemak, zoals aan de orde is bij vergelijking met een auto.

Ook is gevraagd of de opbrengst nog invloed heeft op de kas- of inkomenspositie van de provincie. Nou, voorzitter, daar zou ik maar niet op rekenen. Ik wil niet pessimistisch zijn, maar men

moet er niet van uitgaan dat de opbrengst voor een gedeelte naar de kant van de aandeelhouders gaat.

Kunnen wij het ons veroorloven om een goed renderend onderdeel van DELTA te verkopen? Ja, voorzitter, juist wél. Je zou het ook op anders kunnen zeggen: we móeten eigenlijk wel. Een van de sprekers heeft een uitspraak van de CEO van DELTA aangehaald: het is een geplande schuldsanering. Indaver wordt verkocht om daarmee cash te genereren, waarmee DELTA in een betere positie wordt gebracht. Zo vertaal ik deze woorden van de CEO.

De heer Harpe herkent in dit voorstel de aandeelhoudersstrategie niet en leeft kennelijk in de veronderstelling dat wij weer een nieuwe aandeelhoudersstrategie gaan maken. Voorzitter, dat bepalen de Staten zelf, maar mij is daarvan niets bekend. Het bedrag dat in de Najaarsnota wordt gevraagd, is bedoeld als ondersteuning bij de uitwerking van de huidige strategie. Blijkbaar bestaat hierover bij de heer Harpe veel onduidelijkheid. Ik hoop dat ik die nu heb weggenomen.

De bestemming van de opbrengst is voor de heer Harpe onduidelijk. Hij vreest dat deze middelen naar de kerncentrale zullen gaan. Voorzitter. Dat zie ik niet gebeuren. Ik heb al aangegeven waarvoor de opbrengst nodig is. En, overigens, is wat de kerncentrale betreft DELTA niet de enige aandeelhouder. Er zou dus nog wel wat anders moeten gaan gebeuren. Dat dit niet aan de orde is, kan ik hier wel verzekeren.

Is de trein al in beweging gezet of wordt met het onderhavige voorstel echt de eerste stap gezet? Voorzitter, ook hierover wil ik geen misverstand laten bestaan. De Staten weten dat datgene wat wij nu vragen, instemming is terwijl het proces al een paar weken loopt. Wij wisten dat dit niet precies zou passen en daarover is heel duidelijk met de Staten gecommuniceerd. Wat is er tot nu toe gebeurd? Ik heb al gezegd dat er een informatiememorandum is opgesteld voor geïnteresseerden. Dat is er tot nu toe gebeurd. Zouden de Staten nu besluiten om hiermee niet in te stemmen, dan zou ik de andere aandeelhouders erbij moeten betrekken en die boodschap moeten overbrengen. Het proces zou dan worden gestopt. Dat kán allemaal nog, maar dan is er wel sprake van vernietiging van wat kapitaal en arbeid. Er is de afgelopen weken al het een en ander gedaan. Het is niet zo dat pas na vandaag begonnen wordt.

Door de heer Harpe is voorts een toelichting op het amendement gevraagd. Voorzitter. Het lijkt mij het beste dat de indieners die toelichting zelf geven. Dat lijkt mij gepast in dit stadium. Ook vraagt de heer Harpe zich af of het eerste onderdeel van het dictum niet zou moeten vervallen. Dat lijkt mij niet, maar ik denk dat de heer Bierens die vraag al heeft beantwoord.

De heer **Harpe** (GL). Ik heb ook om een reactie van het college gevraagd. Dat is niet ongebruikelijk. Deelt het college mijn mening dat alles binnen de aandeelhoudersvisie moet gebeuren en dat dát de uitkomst van het amendement is? Dat is de concrete vraag die ik het college voorleg.

De heer **Van Beveren** (GS). Ik heb al gezegd, voorzitter, dat ik later in mijn betoog op het amendement zal ingaan.

Mevrouw Van Unen vraagt of het mogelijk is om zeggenschap te houden over Zeeuwse onderdelen binnen Indaver. Met andere woorden: die onderdelen zouden niet moeten worden meeverkocht. Voorzitter. Dit lijkt mij een onbegaanbaar pad. Een dergelijke werkwijze zou het behoorlijk ingewikkeld maken. Echter, terecht is door mevrouw De Milliano ingegaan op de kwestie van de milieustraten en de positie van de gemeenten. Het is bekend dat een aantal gemeenten in Zeeland gebruik maakt van de diensten van de ZRD en OLAZ om afval in te zamelen. Dat doen ze niet allemaal; het zijn er, meen ik zeven. De andere gemeenten doen het zelf of besteden het uit; dat kan ook. Het hierbij in het geding zijnde contract loopt af in 2017. Ik denk dat de nieuwe aanbesteding alleen maar gunstig kan uitpakken voor de gemeenten omdat zij nu eigenlijk te hoge tarieven betalen. Dat is geen geheim, maar er zijn contracten afgesloten en daar worden de gemeenten aan gehouden. Bij de waardebepaling van Indaver is hiermee al rekening gehouden.

Over de milieustraten zijn in het verleden afspraken gemaakt. Bepaalde zaken liggen vast, onder andere met betrekking tot het "golden share", genoemd door mevrouw De Milliano. Wij weten dat dit een lastige kwestie is maar het is een zaak die meer de gemeenten en minder de provincie aangaat. Je zou zelfs kunnen zeggen dat in verband hiermee voor de provincie een nadeel zou kunnen ontstaan. Immers, als je met zo'n afspraak de milieustraten in stand houdt op kostenniveau -- dus zonder dat men er winst op wil maken-- zou dat de andere aandeelhouders, de provincie, kunnen benadelen. Dat hoeft niet erg te zijn --het kan voor de Zeeuwse samenleving prima zijn-- maar sec financieel bezien zou dit voor de provincie een nadeeltje kunnen opleveren. Ik heb hierover al gesproken met de voorzitter van OLAZ en ook de directie van Indaver heb ik hierover benaderd. Het is zaak dat wij hierover intensief contact onderhouden zodat dit goed kan worden geborgd. Dat is op twee manieren mogelijk. We kunnen voorwaarden opnemen in het verdere proces zodat de partij die Indaver overneemt, de afspraken voortzet. Ook is het mogelijk om dit van tevoren heel goed te regelen.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). De milieustraten zijn op dit moment bijzonder goed

geregeld. Je kunt daar bij wijze van spreken heel je huis brengen, en het kost helemaal niks. Wij willen graag dat deze voorziening zo wordt behouden, zonder dat dit voor de burger extra kosten met zich brengt.

De heer **Van Beveren** (GS). Dat begrijp ik, maar ik heb willen aangeven dat de provincie indirect een beetje meebetaalt aan de milieustraten, terwijl het toch om een gemeentelijke taak gaat. Dat is niet erg --nogmaals, het is prima voor de Zeeuwse samenleving-- maar dat is wél de consequentie.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Als wij met elkaar vaststellen dat dit een Zeeuws belang is, moet vooraf worden afgesproken dat dit wordt betrokken bij het proces.

De heer **Van Beveren** (GS). Wij begrijpen de zorgen die in verband hiermee zijn uitgesproken en wij hebben afgesproken dat wij dit in de aandeelhouderscommissie aan de orde zullen stellen. Wij zullen ervoor zorgen dat er een goede oplossing komt en dat de gemeenten zich daar comfortabel bij kunnen voelen.

Mevrouw Van Unen is ingegaan op de drie opties in het kader van de aandeelhoudersstrategie. Zij meent dat de eerste optie niet meer bestaat wanneer Indaver wordt verkocht. Voorzitter. DELTA bestaat uit méér onderdelen dan alleen DELTA en Indaver. Verder is duidelijk dat de verkoop van Indaver in alle opties de beste mogelijkheid is.

Naar aanleiding van de vraag van mevrouw Van Unen over de dividendverwachtingen, moet ik zeggen dat ik daar zeer pessimistisch over ben.

Voorzitter. Het college kan zich volledig vinden in de vierde, aanvullende voorwaarde die met het amendement wordt gevraagd. Het is, denk ik, goed om druk te houden op het proces van de uitwerking van de aandeelhoudersstrategie. Verder vind ik het reëel dat de Staten, als aandeelhouders, verlangen dat zij --voor ze ja of neen zeggen tegen een verkoop-- goed weten wat er met de opbrengst gaat gebeuren, en of dat past in de strategische optie die uiteindelijk voor DELTA wordt gekozen. Ik denk dat het wat de tijd betreft allemaal wel kan. Deze week hebben wij met DELTA goed bekeken of het past. Het zal erom spannen, maar wij verwachten dat zo ongeveer in februari de uitkomsten bekend moeten kunnen zijn, zowel van het verkooptraject als van de invulling van de strategie. Het college meent dat het amendement kan worden overgenomen.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Ik heb de gedeputeerde gevraagd of dit amendement óók inhoudt dat de Staten in dit proces van stap tot stap zullen worden geïnformeerd.

De heer **Van Beveren** (GS). Daarover heb ik al eerder met de Staten afspraken gemaakt. Afgesproken is dat de Staten wat nauwer worden geïnformeerd dan aanvankelijk werd voorzien. Dit betekent dat ik, wanneer wij als aandeelhouder informatie krijgen, de Staten bijeen zal roepen om ze op mijn beurt te informeren. Zo zullen de andere aandeelhouders dat met de gemeenteraden doen. Men kan ervan uitgaan dat dat eenmaal per maand, per vijf weken, zal gebeuren.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Van de gedeputeerde heb ik begrepen dat hij niet verwacht dat er in Zeeland verlies van werkgelegenheid zal optreden en dat hij aanneemt dat het hoofdkantoor in Middelburg blijft. Op grond hiervan heb ik nu geen aanvullende vragen.

De heer **Bierens** (VVD). Wij hebben het nu over de mogelijke verkoop van Indaver en volgens mij staat dat los van de verkoop van het hoofdkantoor van DELTA in Middelburg...

De heer **Colijn** (CU). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn duidelijke antwoorden. Ook waar het erom gaat dat de opbrengst van de verkoop geheel of gedeeltelijk voor publieke belangen wordt ingezet, is zijn reactie duidelijk. Het was niet zozeer een wens van ons; in de commissie werd geopperd dat dit een eis zou moeten zijn. Wat wij hebben willen zeggen, is dat het mooi zou zijn áls het zo zou zijn, maar wij verwachten het niet.

De heer **Aalfs** (D66). Voorzitter. Het begrip "comfort" blijft een lastig en mistig begrip. Wellicht weet de gedeputeerde er een equivalent voor te vinden...

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Ik heb geen reactie gehad op mijn opmerkingen over een toch wel tastbaar feit, namelijk het feit dat de Staten hun greep op dit dossier hebben verloren. Aangezien een reactie uitblijft, ga ik er maar van uit dat de gedeputeerde die mening óók heeft.

Blij ben ik met de toezegging van de gedeputeerde dat wij nu van stap tot stap op elk gewenst moment zullen worden geïnformeerd over het verkoopproces. Echter, ik ben nog niet gerust waar het gaat om het eerste onderdeel van het dictum, waarmee ons expliciet wordt gevraagd om in te stemmen met het voorgenomen besluit enz. Mijns inziens gaat deze tekst veel te ver. Ik heb daarom een amendement opgesteld dat voorziet in een andere formulering voor dit onderdeel.

De **voorzitter**. Door het lid Harpe is het volgende amendement ingediend:

Punt 1 van het dictum als volgt te wijzigen:

1. In te stemmen met het voornemen om een verkoopproces voor het 75%-belang van DELTA in Indaver op te starten.

Dit amendement krijgt nr. 2.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Wij zijn content met de toezegging met betrekking tot de milieustraten en de ZRD, mede omdat een en ander niet in het voorstel is opgenomen. Het betreft inderdaad een provinciaal belang waarmee de burger rechtstreeks te maken heeft. Wij gaan ervan uit dat deze zaak de nodige aandacht van de gemeenten krijgt; dat zal nodig zijn. Voor ons is belangrijk dat in elk geval deze service ongewijzigd wordt voortgezet.

Van de laatste opmerking van de gedeputeerde, die over de verwachtingen omtrent het DELTA-dividend, schrikken wij. Ongetwijfeld zullen wij hierover later nog uitvoerig discussiëren.

De heer **Van Beveren** (GS). Voorzitter. De verwachtingen ten aanzien van het DELTA-dividend wil ik inderdaad niet te hoog gespannen laten zijn. Ik verwacht de komende jaren écht weinig dividend van DELTA. Ik kan het niet anders zeggen; ik kan het niet mooier maken dan het is. Zo goed ziet het er allemaal niet uit.

De heer Harpe kan ik zeggen dat de Staten nu niet het besluit nemen om het verkoopproces te starten. Dat besluit moet worden genomen door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). De Staten formuleren hun mening en geven die mee aan hun vertegenwoordiger in de AvA. Tegen die achtergrond vind ik dat het eerste onderdeel van het dictum prima geformuleerd is. Ik zie de spanning die de heer Harpe wat dit betreft ervaart, niet en ik beschouw zijn amendement als totaal onnodig. Ik begrijp het helemaal niet...

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Ik meen dat ik in eerste termijn zonneklaar heb aangegeven dat wij links en rechts door DELTA worden gepasseerd. Het begin van dit besluitvormingsproces, door mij even aangetipt, maakt dat duidelijk. Ik constateer dat de Staten nu expliciet wordt gevraagd om in te stemmen met... zie verder het dictum. Voor GS en PS lijkt het mij vele malen beter om de formulering te volgen die is opgenomen in het door mij ingediende amendement. Daarmee wordt in elk geval aangegeven dat de Staten dit proces met belangstelling maar ook kritisch volgen. Men kan de huidige tekst van het eerste onderdeel van het dictum formeel benaderen en mij wat dat betreft tegenspreken, maar die tekst is mijns inziens duidelijk een stap te ver.

Amendement nr. 2 van het lid Harpe wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de SP en D66 voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 1 van het lid Dorst c.s. wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

In stemming komt het statenvoorstel, zoals het luidt na de aanvaarding van amendement nr. 1.

De **voorzitter**. Voor een stemverklaring geef ik het woord aan de heer Harpe.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Ik beschouw het aanvaarden van amendement nr. 1 als een verbetering van het statenvoorstel, maar als gevolg van het afwijzen van amendement nr. 2 bestaat er mijns inziens een veel te grote vrijheid, hetgeen voor mij een reden is om tegen het statenvoorstel te stemmen.

Het gewijzigde statenvoorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, D66, het CDA, de VVD, de PVV, de CU, de SGP, de PvZ en NZ voor dit gewijzigde voorstel hebben gestemd.

23. Vragensessie

24. Vragen van het lid De Paepe over Faunafonds en wildschade

Mevrouw **De Paepe** (VVD). Voorzitter. Mijn fractie is ter ore gekomen dat er wat onrust heerst bij terreinbeheerders en agrariërs over het behandelbedrag dat de provincie rekent bij de raming van de vergoeding bij faunaschade. Ik stel daarover de volgende vragen.

Klopt het dat het behandelbedrag 300 euro is en, zo ja, waarop is dit bedrag dan gebaseerd? Is het juist dat de vogelschade in de fruitteelt niet meer wordt vergoed en, zo ja, wat is hiervan dan de reden? Al eerder is het ganzenakkoord aan de orde geweest. Hoe staat het daarmee op dit moment? Zijn er nog andere maatregelen getroffen op het terrein van het faunabeheer?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De provincies zijn, sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2011, verantwoordelijk voor de uitgaven ten laste van het Faunafonds. Zij hebben hiervoor van het Rijk middelen gekregen. Deze uitgaven laten tot nu toe elk jaar een stijgende lijn zien. Om die reden hebben de provincies gezamenlijk afgesproken dat maatregelen worden getroffen om deze uitgaven te beperken. Het invoeren van het behandelbedrag is er één van. In het kader van het Faunafonds wordt vanaf 1 oktober 2014 een behandelbedrag van 300 euro geheven voor het behandelen van de verzoekschriften-faunaschade. Voor het in behandeling nemen, taxeren van de schade en de administratieve afhandeling, waaronder het uitbetalen en de hieraan verbonden bezwaar- en beroepsprocedures, worden door het Faunafonds kosten gemaakt en deze komen neer op 600 euro per aanvraag. Sinds 1 oktober wordt de helft hiervan in rekening gebracht.

Gebleken is, voorzitter, dat er relatief veel kleine schades zijn, leidend tot een bedrag dat lager is dan de genoemde 600 euro. Ook voor die aanvragen moet het Faunafonds 600 euro betalen. De provincies vinden het dan ook billijk dat verzoekers een bijdrage leveren ter bestrijding van de behandelkosten. Daarom is afgesproken dat voor de helft van de kosten vanaf 1 oktober een bijdrage wordt gevraagd.

Een beoogd bij-effect van deze maatregel is dat de behandelkosten zullen afnemen en dat kleinere schades minder zullen worden geclaimd. Wij voorzien dat op die manier het Faunafonds in stand kan worden gehouden voor de ondernemers die substantiële schades ondervinden.

Voorzitter. De vergoeding voor de vogelschade in de fruitteelt zal de komende jaren worden afgebouwd. Ook hier zien wij namelijk een patroon van sterk stijgende uitgaven in het kader van het Faunafonds. Wat mij betreft gaan wij in gesprek om het inzetten van preventieve maatregelen meer te kunnen toepassen. Ik geef er de voorkeur aan om "aan de voorkant" na te gaan wat er mogelijk is en wat de provincie er eventueel aan kan doen. Dat is beter dan achteraf met een schadevergoeding te komen.

Voorts is gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot het ganzenakkoord. Voorzitter. Dat gaat goed. De provincies en de Faunabeheereenheid zijn bezig met de laatste puntjes op de i. Ik verwacht dat ik een dezer dagen met een voorstel naar het college kan gaan. Daarna komt een en ander ter informatie naar de Staten toe. Met de Faunabeheereenheid heb ik afgesproken dat wij gezamenlijk naar buiten treden als het plan er is. Het streven is erop gericht om het nieuwe systeem per 1 januari 2015 te laten ingaan.

Een andere maatregel die getroffen is op het terrein van de faunaschade is dat aan het uitkeren

van vergoedingen als gevolg van schade door overzomerende ganzen een plafond is verbonden. Landelijk geven wij daaraan nu jaarlijks maximaal 2 miljoen uit. Daar staat tegenover dat agrariërs in de zomermaanden ruimere mogelijkheden krijgen om te voorkomen dat er schade optreedt en om de schade te beperken. In het ganzenakkoord en in het Faunabeheerplan zijn met terreinbeheerders afspraken gemaakt om ruimhartig mee te werken aan het terugdringen van schade, wanneer dat mogelijk is, op of rond hun terreinen.

25. Vragen van het lid Colijn over de reactie van GS op de motie van de fracties van D66, GL en CU over het fietsvoetveer, ingediend tijdens de vergadering van 26 september 2014

De heer **Colijn** (CU). Voorzitter. Met de genoemde motie is bepleit dat over de daarin vermelde zaken betreffende het fietsvoetveer --de aanbesteding, de gegevens die naar de minister moeten gaan in verband met het oprichten van een eigen BV-- nog eens goed wordt nagedacht. Gevraagd is om hierover nog eens met Veolia te onderhandelen, om na te gaan of er mogelijkheden zijn om de bestaande concessie voort te zetten.

Het antwoord van de gedeputeerde was als volgt: de motie is onuitvoerbaar want wij hebben het geld niet; bovendien, hoe meer hierover in het openbaar wordt gesproken, hoe hoger de prijs wordt die Veolia zal gaan vragen.

Drie weken later, voorzitter, lezen wij in de PZC dat bij het voorbereiden van de oprichting van de BV op 15 november duidelijk wordt of het een "go" of een "no go" wordt voor het oprichten van een Provinciale Westerschelde ferry BV en voortzetting van de veerdienst, direct na de jaarwisseling. Lukt dat niet, dan wordt een beroep gedaan op Veolia. Veolia wordt dan gevraagd of de huidige fast ferry nog langer in stand kan worden gehouden. Een andere optie zou zijn om de zaak volledig bij de provincie onder te brengen.

Voorzitter. Feitelijk betekent dit dat de gedeputeerde onze motie zou gaan uitvoeren. Daar kun je natuurlijk nooit tegen zijn, maar deze gang van zaken is toch een beetje vreemd. Met name de toonzetting die de gedeputeerde tijdens de vorige vergadering bezigde --de motie zou onuitvoerbaar zijn-- heeft ons een beetje gestoord. Graag verkrijgen wij een toelichting. Hoe staat het er nú voor? Was de wijze waarop de gedeputeerde toen op de motie reageerde, terecht?

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. Als ik ook maar enigszins de indruk zou hebben gewekt dat ik de indieners van de genoemde motie niet serieus

zou nemen, wil ik die indruk direct wegnemen. Ik voeg daaraan toe: ik ben wél verantwoordelijk voor datgene wat ik in de statenzaal zeg, maar niet voor datgene wat in de krant staat.

Voorzitter. Wat ik steeds heb gezegd, is dat wij, met instemming van de Staten, tot de conclusie zijn gekomen dat een BV zou moeten worden opgericht om een aantal jaren, zo kort mogelijk, zelf de fast ferry te gaan exploiteren. Natuurlijk is het zo dat wij daarvoor de goedkeuring van Binnenlandse Zaken nodig hebben. Daarvan heb ik gezegd: het ziet er goed uit. In nauw overleg met Binnenlandse Zaken hebben wij alle nodige stappen gezet. Ik verwacht daar dus geen problemen mee, maar als wij onverhoopt in het slechtste scenario géén toestemming krijgen, zijn wij overgeleverd aan degene die op dit moment de veerdienst exploiteert. Er is niemand anders die zo kan inspringen.

Inmiddels zijn wij doorgegaan met het voorbereiden van de BV. Bij de notaris is een en ander rond. De statuten zijn tot stand gekomen. De inrichting van de BV is rond. De vakbonden zijn akkoord gegaan; hetzelfde geldt voor het personeel. Het dienstrooster en het dienstreglement zijn klaar. De bezuinigingen zijn doorgevoerd. De brandstofinkoop is geregeld. Voorzitter, wij hebben alles ter hand genomen om het financieel en organisatorisch zó gereed te hebben dat, als de minister ja zegt, wij kunnen gaan varen. Alles is klaar, iedereen is ingelicht. Wij zijn op tijd.

De heer Babijn kan ik zeggen dat wij het in 2015 doen met een sluitende begroting. Nogmaals, we zitten op schema en iedereen is ingelicht. Wij houden ons in financiële zin aan de concessiegegevens. Wat de afvaarten betreft gaan wij van 16.535 naar 15.270, hetgeen neerkomt op een vermindering met 7,5%. Daarbij wordt vooral naar het aanbod gekeken. Wij zullen het met de verminderde subsidie moeten doen, terwijl de reizigers er zo weinig mogelijk van merken. Zo kent de tweede boot in de zomer daluren maar die boot blijft toch varen. Daar hebben wij goed naar gekeken en ons is gebleken dat het af en toe met één boot zou kunnen. In het zomerseizoen gaat het om de meivakantie en om de periode 30 juni tot 31 augustus; dan wordt er met twee boten gevaren. Daar hebben wij iets in gekort. Het rooster is zodanig aangepast dat, als er sprake is van een bijzondere drukte, heel snel de tweede boot weer kan worden ingezet. Wij voeren voorts geen bovenmatige verhoging van de prijzen door. De losse kaarten worden iets duurder.

Het hele verhaal, inclusief dienstregeling en -rooster, ligt nu bij het OPOV dat op 4 november bijeenkomt om na te gaan of hiermee kan worden ingestemd. Zover zijn wij gekomen, voorzitter, en ik zeg nogmaals dat ik niet de indruk heb willen wekken dat ik de indieners van de motie niet

serieus zou willen nemen. Als die indruk zou blijven bestaan, zou ik dat vervelend vinden.

De heer **Colijn** (CU). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn duidelijke beantwoording. Het gaat ons er niet zozeer om dat wij serieus genomen willen worden, maar om het feit dat de gedeputeerde eerder stelde dat de motie onuitvoerbaar zou zijn en dat de met Veolia te voeren onderhandelingen geschaad zouden kunnen worden doordat hierover in het openbaar werd gesproken. Dat zijn toch de uitspraken geweest die de gedeputeerde heeft gedaan. Waar het nu op neerkomt, mijnheer Van Heukelom --u zet het zelf in de krant of u laat het in de krant zetten-- is dat u in het kader van het plan van aanpak wél met Veolia blijft praten. Hoe serieus is dat nu geweest?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De gedeputeerde heeft het over een sluitende begroting, maar hij vermindert wél het aantal afvaarten om die begroting sluitend te maken. Verder heeft de gedeputeerde het over afspraken met betrekking tot de brandstofprijzen. Welnu, die zijn gezakt. Hoeveel geld kwam hij nu voor 2015 tekort om het bestaande serviceniveau te handhaven?

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. Wat die journalist schrijft, blijft voor zijn verantwoordelijkheid. Er zijn bedragen genoemd die als achterhaald moeten worden beschouwd, waaronder die drie ton. Dat is afkomstig uit het overleg dat wij met de NV Westerscheldetunnel hebben gehad. Nogmaals, het is een achterhaald verhaal.

Voorzitter, als het slechtste scenario werkelijkheid wordt, kom ik bij de Staten terug. Dat heb ik altijd gezegd. Ook heb ik altijd met betrekking tot de afvaarten gezegd --misschien zeg ik het nu voor de vijfde keer-- dat, óók in de concessie en óók in de toekomst, het aantal vermindert. Daar heb ik nooit een geheim van gemaakt; het staat ook in de concessie. Daar is iedereen mee akkoord gegaan; dat wéten we gewoon. Als de Staten verlangen dat de bestaande concessie ongewijzigd wordt voortgezet, kost dat structureel 250.000 euro per jaar.

26. Vragen van het lid **De Milliano-van den Hemel** over behoud bushalte IJzendijke

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Als gevolg van de wijziging met betrekking tot de N61 --wij hopen allemaal dat dit project snel en zonder ongevallen tot een goed einde wordt gebracht-- is er ook wat veranderd voor

de busverbinding, met name waar het gaat om de kern IJzendijke. De laatste weken ben ik verschillende malen gebeld door mensen in IJzendijke. Ze zijn volop handtekeningen aan het ophalen omdat de bushalte in de kern van IJzendijke is verdwenen. Het komt er nu op neer dat de mensen gemiddeld ongeveer een kilometer moeten lopen en daar wordt heel veel tegen geageerd, hetgeen logisch is. Deze situatie zou tijdelijk zijn maar kennelijk is het nu de bedoeling dat deze "tijdelijkheid" blijft. Dat zou betekenen dat er in de kern geen buslijn 1 meer stopt.

Voorzitter. Er zijn inmiddels meer dan 800 handtekeningen opgehaald. Mogelijk zijn het er, als ze aanstaande dinsdag door de dorpsraad aan het college worden overhandigd, duizend. Mijn fractie bepleit dat wordt nagegaan of het mogelijk is dat de bushalte in de kern wordt gehandhaafd. De nu bestaande situatie is ons inziens absoluut onwenselijk.

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. In de oude situatie had men te maken met drie "halteparen". Als gevolg van de herinrichting van de N61 is er nog één haltepaar, buiten de kern. De mensen moeten daardoor een kilometer fietsen of lopen.

Voorzitter. Mevrouw De Milliano heeft het over duizend handtekeningen. Ik geef haar de zekerheid dat --als 500 van de mensen die hebben getekend, in de bus stappen-- IJzendijke haar oude OV-situatie terugkrijgt, en misschien nog wel méér dan dat. Ik herinner eraan dat wij een concessie hebben uitgegeven waarmee het niet meer sociaal wordt bekeken, maar aanbodgericht. Als er aanbod is, blijft de bus rijden. Als dat niet het geval is, komen wij voor de volgende afweging te staan. Men heeft óók te maken met doorgaande reizigers en ook die groep wil men zodanig bedienen dat zij op tijd van haar A naar haar B kan gaan. En dan moeten er in IJzendijke drie haltes worden aangedaan waar er één reiziger instapt of helemaal geen reizigers instappen... Daar zal het om gaan, voorzitter; dat wordt ons nieuwe toekomstbeeld; zo hebben wij het samen beslist. Er is nu eenmaal minder geld beschikbaar.

Er zijn natuurlijk mensen, voorzitter, voor wie die genoemde kilometer onoverkomelijk is, hetzij als gevolg van lichamelijke beperkingen, hetzij als gevolg van ouderdom enz. Welnu, daarvoor heeft men de WMO-pas. Daarnaast is er de vervoergarantie in ons nieuwe plan, de haltetaxi. Het zal altijd zo zijn dat er openbaar vervoer is voor de IJzendijkenaren, alleen "effe anders" dan zij wellicht willen. Als ik, op mijn leeftijd, een kilometer moet fietsen --dat moet ik ook in Nieuwerkerk als ik naar de bus moet-- is dat misschien een kwestie van even aanpassen, maar voor velen is die kilometer toch niet onoverkomelijk. Voor degenen

die dit niet kunnen, zijn er twee mogelijkheden om op de juiste manier vervoerd te worden.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ik begrijp het betoog van de gedeputeerde wel. Het is hetzelfde als met het fietsvoetveer. Als daar maar vier mensen op zitten, vinden ook wij dat er wel sprake kan zijn van een afvaart minder. Niettemin vind ik de door mij geschetste situatie wel wat anders. De gedeputeerde verwijst naar het WMO-pasje en zegt dat het maar moet zoals het kan. Mijn conclusie is dat de mensen die aanstaande dinsdag die duizend handtekeningen willen overhandigen, net zo goed thuis kunnen blijven. Het gaat niet veranderen...

De heer **Van Heukelom** (GS). Neen, neen, ze moeten zéker komen want de eerste vraag...

De **voorzitter**. Neen, mijnheer Van Heukelom. Eerst mevrouw De Milliano, dan nog anderen en vervolgens u.

De heer **Van Heukelom** (GS). Discussie, voorzitter, een beetje leven in de brouwerij...

De **voorzitter**. Mevrouw De Milliano is levendig genoeg. Zij vervolgt haar betoog.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Het onderzoek is al gedaan. De situatie is nu, zo stelt de gedeputeerde, afgestemd op de vraag. Omdat er minder mensen meegaan, wordt die situatie gehandhaafd.

De heer **Van Heukelom** (GS). Neen.

De heer **Harpe** (GL). Voorzitter. Het doet mij alleen maar deugd dat de CDA-fractie nu tóch heeft gekozen voor een correctief referendum...

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Wij kunnen het betoog van de CDA-fractie onderschrijven. De SP is nooit voorstander geweest van de wijze waarop het OV nu wordt ingericht, afgestemd op de vraag. Als je buslijnen laat verdwijnen, zal inderdaad de vraag minder worden. Laat je een bus rijden, dan kunnen mensen van die mogelijkheid gebruik blijven maken. Dat zal in dit geval ook zo zijn.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik herinner eraan, voorzitter, dat de IJzendijkenaren toezeggingen zijn gedaan. Die toezeggingen zijn genotuleerd. In Schoondijke heeft dezelfde kwestie gespeeld en daar is uiteindelijk de maatregel teruggedraaid.

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. Ik onderstreep dat de huidige concessie nog steeds niet operationeel is. Er kan dus nog niets worden

gezegd over doorgaande lijnen. Dat is nou juist nog de vraag waar wij mee zitten. Wij moeten de haltetaxi nog opzetten en dat heeft te maken met de grote doorgaande lijnen. Men kan nu wel spreken over opheffen, maar dat komt allemaal nog. Wij hebben gezegd dat wij 95% kunnen bedienen.

Voorzitter. Het is duidelijk dat de SP-fractie er heel anders over denkt. Dat is een blijvend verschil van inzicht tussen die fractie en ons.

Door de herinrichting van de N61 is de halte tijdelijk verplaatst. Wij gaan nu na wat precies de gevolgen van de concessie zijn. Wat betekent dat voor IJzendijke? Als die mensen met de handtekeningen naar mij toekomen, zal de eerste vraag zijn: degenen die met de bus gaan, steek uw hand eens op. Dát, voorzitter, is in Zeeland het probleem. Natuurlijk is het het mooist wanneer in elk dorp elk uur een bus verschijnt. Zo was het vroeger, maar dat waren de "Van Heukelom-bussen" en daarvan is gezegd: er zit niemand in. Omdat de beschikbare middelen minder worden, moeten wij hiermee inventief omgaan. Wij gaan van 18 naar 13 miljoen. Moet je eens kijken wat dat betekent voor de uitvoering van een en ander. Als de Staten vinden dat het anders moet, dan horen wij het wel bij de behandeling van de begroting.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Ook wij zijn niet voor het laten rondrijden van lege bussen, maar vinden de locaties van de haltes wel belangrijk. Het is ons inziens onzinnig om die haltes niet zo centraal mogelijk te plaatsen.

De heer **Van Heukelom** (GS). Dat gaan wij nu na; het is nog onderwerp van gesprek. De vraag is of die halte daar moet blijven of elders moet worden geplaatst. In Bruinisse is de halte ook buiten de kern geplaatst, zodanig dat de bus snel door kan maar ook goed bereikbaar is. Woon je echter aan de oostkant, dan moet je ook daar een kilometer lopen. Wij zullen er goed naar kijken en onze afweging goed van argumenten voorzien, maar het wordt minder...

27. Moties niet behorend bij een agendapunt

28. Motie van het lid **Babijn** (PvZ) over de fast ferry

De **voorzitter**. De aan de orde gestelde motie luidt als volgt:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 31 oktober 2014;

constaterende dat er sprake is van een jaarlijks structureel tekort van om en nabij de 300.000 euro om het huidige serviceniveau (aantal afvaarten) van de fast ferry (fietsvoetveer Vlissingen-Breskens) te kunnen behouden;

overwegende dat:

- er jaarlijks zes tolvrije dagen door de Westerscheldetunnel worden "weggegeven";
- deze tolvrije dagen een inkomstenderving betekenen van 300.000 euro;

besluiten het college van Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om stappen te nemen teneinde te komen tot de afschaffing van de tolvrije Westerscheldetunneldagen, en de daarmee gepaard gaande meeropbrengst (300.000 euro) in te zetten voor het behoud van de huidige vaarfrequentie (serviceniveau) van de fast ferry;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 3.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De scholieren die dagelijks gebruikmaken van deze overzetmogelijkheid, hebben vaak ook een baantje in Zeeuws-Vlaanderen. Ze reizen dus niet altijd op de tijdstippen waarop het meest gebruik wordt gemaakt van deze verbinding. Wij menen dat dit een aandachtspunt is, één van de vele aandachtspunten. Kiest men voor minder afvaarten, zoals aangekondigd door de gedeputeerde, dan creëert men een probleem, in die zin dat dit niet voor iedereen een volwaardige verbinding blijft. Daarmee komt men ons inziens op een glijdende schaal. Je loopt dan het risico dat je, doordat het aanbod niet langer aansluit bij de vraag van de gebruiker, minder gebruikers krijgt. Daarmee dreigt het gevaar dat op een gegeven moment het fietsvoetveer overcompleet zou worden. Welnu, dat willen we niet.

Verder wil ik even vermelden dat ik voor deze motie de brede, unanieme steun van de gemeente Sluis heb. Men heeft mij hiermee veel succes toegewenst.

De gedeputeerde heeft zojuist gesteld dat er jaarlijks geen structureel tekort van drie ton ontstaat, bij het handhaven van het huidige serviceniveau, maar een tekort van 250.000 euro. Voorzitter, dat is dan toch alweer 50.000 euro minder.

Ik vraag de collega's in deze Staten om steun voor deze motie zodat het fietsvoetveer in de huidige staat kan worden behouden, zulks in het belang van Zeeland.

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. De heer Babijn begint over scholieren en hun baantjes... Ja,

ik snap het allemaal wel maar het is onmogelijk om een fietsvoetveer te exploiteren dat aansluit op een dergelijke vraag. De één moet om vier uur beginnen, en de ander op een ander tijdstip, de één op dinsdag, de ander op donderdag. Je zou continu boten in de vaart moeten hebben. Nog deze week werd er hier in het kader van Nationaal Jeugddebate ook over het fietsvoetveer gesproken, waarbij werd gezegd: mijnheer de gedeputeerde, wat wij nodig hebben, is een nachtboot want wij willen in Goes naar de disco, en dan willen we 's nachts terug...

Voorzitter. De genoemde drie ton heb ik niet nodig. Voor 2015 is de exploitatie-opzet sluitend. Waar er in de afvaarten wordt gesneden, is dat alleszins redelijk te beargumenteren --voor drie mensen kan de boot niet varen-- terwijl blijkt dat daar heel veel mee kan worden verdiend.

Mijnheer Babijn, u meldt dat de gemeente Sluis achter u staat. Heeft u de gemeente Sluis óók gevraagd wat haar bijdrage is? Als er geen sprake is van een bijdrage vind ik het nogal goedkoop; natuurlijk staat men erachter.

Voorzitter. Wij doen ons uiterste best en ik ben van oordeel dat wij heel veel afvaarten in stand houden en dat wij niet op een "glijdende schaal" terechtkomen. Wij moeten gewoon nuchter nagaan wat wij nog kunnen en wat wij niet kunnen. Er is wat dat betreft sprake van een grens en ik vind dat wij het keurig hebben gedaan. Immers, 7,5% minder, en dan tijdens de uren dat er weinig of geen gebruik wordt gemaakt van deze voorziening.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Als je enerzijds een krimpgebied stimuleert met heel veel geld en anderzijds de ontsluiting van dat gebied vermindert, ben je contraproductief bezig. Ik voer dit aan als een belangrijk aanvullend argument. In het verleden heb ik alle andere argumenten al genoemd.

Mevrouw **Meulenberg-op 't Hof** (CDA). Voorzitter. De heer Babijn loopt ons inziens voor de muziek uit en dat komt de kwaliteit van de uitvoering niet ten goede. Er komen immers nog voorstellen en die wachten wij af. Op dit moment een motie steunen, waarin bedragen worden genoemd waarover wij niet eens zeggenschap hebben... Dat gaat ons gewoon te ver. Wij zullen de motie niet steunen.

De heer **Van der Maas** (SGP). Voorzitter. Ik ben bang dat de heer Babijn zo langzamerhand een tunnelvisie krijgt... Ik denk dat heel veel partijen, zeker de SGP, de fast ferry in stand willen houden. Dat hebben wij meer dan eens uitgesproken. Ik vind dat er hier een vertekend beeld gaat ontstaan. Immers, wij doen ons uiterste best, de gedeputeerde voorop, om deze boot in de vaart te houden. Laten wij hier nu niet allerhande "luchtbellen" gaan bespreken. Dat schept bepaalde verwachtingen tegenover de gemeente Sluis,

inwoners of wie dan ook. Wij moeten nu eerst de gedeputeerde zijn werk laten doen en nu niet gaan spreken over vaarfrequenties enz. Dat is op dit moment nog niet aan de orde.

De heer **Robesin** (PvZ). Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de betogen van de fracties van het CDA en de SGP. Ik zal tegen deze motie stemmen.

De heer **De Kaart** (PvdA). Voorzitter. Wij zijn vóór de fast ferry en willen deze verbinding handhaven. Dat hebben wij nooit onder stoelen of banken gestoken, maar wij hebben er geen zin in om met dit populistische geneuzel mee te doen. Wij stemmen tegen deze motie.

De heer **Colijn** (CU). Inderdaad, voorzitter, is deze motie veel te vroeg ingediend. Wij wachten het evenwichtige voorstel af waarmee de gedeputeerde uiteindelijk zal komen. Dat voorstel moet consistent zijn. Daar willen wij op inzetten, en niet op deze motie.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Mijn fractie wil graag het stemadvies van de heer Robesin van de PvZ-fractie volgen...

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Wij vinden het wél relevant om nu over dit belangrijke onderwerp te spreken, ook over de vaarfrequentie. Iets dat weg is, komt niet meer terug. Dat geldt ook voor het aantal afvaarten. Wij willen hier met z'n allen dat het fietsvoetveer bewaard blijft. Welnu, één keer per week is óók "afvaren". Ik ben van oordeel dat men met dit bedrag het bestaande serviceniveau moet kunnen handhaven.

De heer **Muste** (NZ). Voorzitter. Ik stel voor dat deze motie wordt aangehouden totdat wij de definitieve voorstellen kunnen zien. Als dat nodig blijkt te zijn, kunnen wij deze motie dan alsnog steunen. Gelet op de discussie lijkt mij deze werkwijze praktisch.

De heer **Aalfs** (D66). Voorzitter. Vergadertijd is een schaars goed. Wij zijn tégen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. In reactie op de suggestie van de heer Muste merk ik het volgende op. Er is nu al gezegd dat er minder afvaarten zullen zijn. Met de motie wordt juist beoogd om het bestaande aantal afvaarten te handhaven. Ik vind dat de Staten nú moeten aangeven dat zij dat willen.

De CDA-fractie houd ik voor dat de gedeputeerde tijdens de vorige statenvergadering aangaf dat de aandeelhouders moesten worden overtuigd. Nou, dat lijkt mij niet zo moeilijk want de provincie is zelf voor 100% aandeelhouder. Als de Staten de met de motie beoogde opdracht geven,

denk ik dat ze de aandeelhouders wel kunnen overtuigen. In de krant is gesteld --ik weet niet of het klopt-- dat "de tunneldirectie er niet over gaat". Welnu, als aandeelhouder ga je over de tunneldirectie... I rest my case.

De heer **Van Heukelom** (GS). Voorzitter. Ik blijf binnen de nieuwe concessie waarop door niemand is gereageerd. Ik doe dus datgene wat de Staten hebben goedgevonden. Dat plan ga ik uitwerken.

Mijnheer Babijn, u kunt er van alles van vinden en ik wil niet vervelend doen, maar u hebt er wel mee ingestemd dat er 1,4 miljoen minder beschikbaar is gesteld voor de fast ferry. En nou zit u het een beetje op te blazen en te eisen dat er meer geld bij moet. Dat vind ik wel érg hypocriet.

Motie nr. 3 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de heer Babijn (PvZ) en de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PVV voor deze motie hebben gestemd.

29. Motie van de leden Van Haperen en Evertz over het versterken stedelijke aantrekkingskracht Zeeland

De **voorzitter**. De aan de orde gestelde motie luidt als volgt:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 31 oktober 2014;

kennisgenomen hebbend van:

- de voorgenomen verhuizing van een deel van het hoofdkantoor van het aardappelverwerkingsbedrijf Lamb Weston Meijer BV van Kruiningen naar Breda;
- de onderliggende motieven voor deze verhuizing, waarbij de beperkte wervingsmogelijkheden voor jong hoger opgeleid personeel en de beperkte aantrekkingskracht van Zeeland als woon- en leefgebied voor jongeren en hoger opgeleiden expliciet aan de orde zijn;

overwegende dat:

- deze verhuizing aansluit bij een wegtrek van jongeren en hoger opgeleiden uit Zeeland en een trend waarbij het aandeel hoger opgeleiden in de Zeeuwse beroepsbevolking achterblijft bij de landelijke ontwikkeling (zie Staat van Zeeland 2013, blz. 5-6 en 15-24);
- voor een veerkrachtige economie en de leefbaarheid van de provincie de blijvende aanwezigheid van voldoende jongeren en hoger opgeleiden in Zeeland van het grootste belang is;

- een sterk en wervend stedelijk milieu een voorwaarde is voor een economisch vitaal en sociaal gezond Zeeland;
- stedelijke voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs en gezondheidszorg in hoge mate bijdragen aan de bereidheid van jongeren en hoger opgeleiden om zich in een regio te vestigen;
- Zeeland weliswaar mooie steden heeft met een rijke geschiedenis, maar dat hiervan op dit moment kennelijk nog onvoldoende wervende kracht uitgaat op talentvolle jeugd en hoger opgeleiden om zich langdurig te vestigen;

spreken als hun mening uit dat:

- de stedelijke aantrekkingskracht van Zeeland voornamelijk voor jongeren en hoger opgeleiden moet worden versterkt;
- voor een dergelijke versterking een intensieve samenwerking tussen gemeenten en provincie noodzakelijk is;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om samen met bovengenoemde steden een programma voor te bereiden, gericht op de versterking van de stedelijke aantrekkingskracht van Zeeland;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 4.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. In de PZC van afgelopen maandag werd aangekondigd dat Lamb Weston Meijer een gedeelte van zijn hoofdkantoor ging verplaatsen naar Breda. Daarmee werd Zeeland met zijn neus op de feiten gedrukt. Wij weten natuurlijk allemaal wel dat er veel jongeren uit onze provincie wegtrekken en zich blijvend elders vestigen. In de Staat van Zeeland-2013 hebben wij voorts kunnen lezen dat het aandeel hoger opgeleiden in de Zeeuwse bevolking op z'n best gelijk blijft, terwijl dat aandeel in de rest van Nederland toeneemt. Echter, dat een bij uitstek Zeeuws bedrijf als Lamb Weston Meijer ervoor kiest om een deel van zijn hoofdkantoor te verplaatsen naar een locatie buiten onze provincie, komt hard aan. Daarmee wordt de urgentie van dit probleem onderstreept.

De trek naar de stad is een fenomeen dat zich overal op de wereld voordoet. In Nederland zijn het met name de steden met een universiteit en een hogere opleiding die als trekkers fungeren. Zeeland is een prachtige provincie waar het goed toeven is. Dat vinden niet alleen veel Zeeuwen, maar ook veel toeristen die hier 's zomers verblijven. Niettemin ontbreekt er kennelijk toch iets aan onze provincie om haar aantrekkelijk te maken als woon- en werkgebied voor jongeren en hoger opgeleiden.

De fracties van PvdA en CDA vinden dat dit moet veranderen. University College Roosevelt en de vooraanstaande positie van de HZ in HBO-land vormen goede aanzetten, maar het is niet genoeg. In onze visie speelt op het probleemveld van de aantrekkingskracht voor jongeren en hoger opgeleiden, de stad, de stedelijke cultuur, de stedelijke aantrekkingskracht een belangrijke rol. Daarbij gaat het niet om bouwen of het uitbreiden van onze steden, voorzitter. Waar het om gaat, is een stedelijke ambitie op de terreinen werk, onderwijs, cultuur enz. Het gaat om de combinatie van enerzijds stedelijke aantrekkelijkheid, het historische karakter en de eigen schaal van onze steden, en anderzijds de aanwezigheid van een mooi platteland in de directe omgeving. Deze situatie biedt kansen en die kansen moeten worden benut. Welnu, dat vraagt om samenwerking.

Voorzitter. Met de motie, die mede namens de fractie van het CDA is ingediend, willen wij het vraagstuk van de stedelijke ambitie nadrukkelijk agenderen. In de afgelopen jaren is er veel gedaan aan het vitale platteland. De stedelijkheid van Zeeland moet daarnaast komen te staan als een ambitie voor de komende jaren. Wij vragen het college om, samen met de vier grote steden, een programma voor te bereiden dat is gericht op het versterken van de stedelijke aantrekkingskracht van Zeeland. Het is een urgente kwestie die vraagt om actief handelen.

Bij de voorbereiding van deze motie is er sprake geweest van het opnemen van een onderzoek in de opdracht aan GS. In de gesprekken hierover met andere fracties merkten wij echter dat dit tot misverstanden aanleiding gaf. Daarom hebben wij in de opdracht het punt "onderzoek" geschrapt. Het gaat ons nu nadrukkelijk om het programma-stedelijke ambitie en aantrekkelijkheid.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Een korte reactie: is goed. Ik kan hier van alles over zeggen, maar stel voor dat wij de discussie hierover, inclusief de argumentatie die daarbij hoort, aan de orde stellen tijdens de volgende statenvergadering, wanneer wij over de Economische Agenda spreken. Natuurlijk gaat het hierbij ook over ruimte, krimp enz. Wél kan ik nu al zeggen dat het zogenaamde "Platform 31", dat de Agenda Stad heeft opgesteld met steun van het ministerie van Binnenlandse Zaken, ook een ronde langs de regio's zal maken, in 2014 en 2015. Ook in dat verband hebben wij dus de mogelijkheid om aan deze opdracht tegemoet te komen.

Voorzitter, het college neemt de in de motie verwoorde opdracht mee.

De heer **Van Dijen** (SP). Voorzitter. Deze motie lezend, constateer ik dat men enerzijds een analyse maakt aan de hand van de gang van zaken rond Lamb Weston Meijer, en anderzijds meteen

een conclusie formuleert: het ligt aan de stedelijke aantrekkingskracht. Wat uit deze motie niet duidelijk naar voren komt, is een antwoord op de vraag: waarom trekken de jongeren weg uit onze provincie? Waarom hebben wij zo weinig hoog opgeleiden? Dat is immers de reden waarom het genoemde bedrijf vertrekt. Wanneer meteen in de motie wordt gesteld dat het ligt aan het uitblijven van het versterken van de stedelijke aantrekkingskracht, vind ik dat drie stappen te ver. Ik denk dat de situatie in Zeeland met betrekking tot het hoger onderwijs, het gebrek aan een universiteit, er veel mee te maken heeft.

Volgens mij, voorzitter, zijn er drie factoren waarom jongeren wegtrekken. In de eerste plaats gaat het om het onderwijs. Je gaat een vervolgopleiding doen, een master halen. In de tweede plaats noem ik de factor arbeid. Zelf heb ik de afgelopen twaalf weken op een boot gewerkt en het desbetreffende bedrijf wilde mij best een contract aanbieden --ik ben 31 en heb alleen nog maar als uitzendkracht gewerkt en wilde wel-- maar het bedrijf is gevestigd op Schiphol. Ze zeiden: misschien moet je naar de omgeving van Schiphol verhuizen. In de derde plaats gaat het om liefde. Nou, voorzitter, dat je voor de liefde alles doet en er zelfs voor naar Groningen wil verhuizen, moge duidelijk zijn.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Ik heb het betoog van de heer Van Haperen aangehoord en ik vraag mij af wat de relatie is met het collegeprogramma voor de periode 2011-2015. Ik citeer daaruit: "Verder wil het college de positieve vestigingsfactoren en de kwaliteit van leven in Zeeland meer uitdragen en daarmee actief bijdragen aan de promotie van Zeeland als aantrekkelijke vestigingsplaats.". Voorzitter, moet ik nu uit deze motie --die een beetje klinkt als een addendum op dit programma, maar dat niet is-- afleiden dat de heer Van Haperen ontevreden is over de manier waarop dit tot nu toe is aangepakt?

Mevrouw **De Paepe** (VVD). Voorzitter. Mijn fractie wijst erop dat nog onlangs door deze Staten de nota "Nieuwe wegen 2014-2018" is vastgesteld. Ook daarin komen onderwerpen als leefbaarheid en bevolking aan de orde. De vraag rijst nu of deze nota wordt gehandhaafd.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. De heer Van Dijen kan ik zeggen dat het wegtrekken van jongeren en hoog opgeleiden naar de stedelijkheid zich ook elders in de wereld voordoet. De relatie tussen deze ontwikkeling en de stedelijkheid is heel nadrukkelijk aanwezig en naar het oordeel van de PvdA verdient deze kwestie meer aandacht.

De heer Hijgenaar vraagt naar de relatie tussen het gestelde in de motie en het collegeprogramma. Voorzitter, misschien moet

inderdaad worden erkend dat het collegeprogramma op dit punt niet sterk ontwikkeld is. Wij hebben de afgelopen jaren veel energie gestopt in het landelijke gebied. Toeristische promotie is een belangrijk aandachtspunt geweest. Het ontwikkelen van de stedelijkheid, juist met jongeren en hoger opgeleiden in gedachten, zou sterker kunnen, zo menen wij. Wij vinden in elk geval dat dit met het oog op de toekomst meer aandacht verdient.

Mevrouw De Paepe geeft terecht aan dat de hier genoemde zaken in een aantal nota's voorkomen. Echter, wat er met Lamb Weston Meijer gebeurt, drukt ons extra op het feit dat het om een urgente kwestie gaat. Wij dienen dit op korte termijn op te pakken.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. De verleiding is groot om uitvoerig op deze discussie in te gaan, maar dat zal ik niet doen. Nogmaals, ik stel voor om hierover te spreken bij de behandeling van de Economische Agenda. In antwoord op de bijdrage van mevrouw De Paepe merk ik op dat ik al heb gezegd dat hierbij aspecten van ruimte, leefbaarheid, economie en arbeidsmarkt aan de orde komen. Uiteraard blijft de nota "Nieuwe wegen" voor 100% overeind.

In stemming komt motie nr. 4.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Dijen** (SP). Voorzitter. Het streven van de indieners van deze motie is ongetwijfeld heel erg nobel. Echter, ik denk niet dat wij het door in te zetten op een sterk stedelijk milieu, denk aan Rotterdam, en op voorzieningen op het gebied van cultuur, denk aan een Tivoli, gaan redden om jongeren en hoger opgeleiden in Zeeland te houden of naar Zeeland te halen. Om dat te bereiken, moet mijns inziens worden ingezet op werk, onderwijs en zaken die juist buiten het stedelijke karakter liggen. Daarom zullen wij niet voor deze motie stemmen.

De heer **Van der Maas** (SGP). Voorzitter. Wij zullen na enige aarzeling voor deze motie stemmen, vooral vanwege de interpretatie van de gedeputeerde waaruit blijkt hoe hij met de motie wil omgaan.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Wij zullen niet voor deze motie stemmen want wij vinden haar overbodig. Over de inhoud komen wij over veertien dagen stellig nog te spreken.

De heer **Otte** (CU). Voorzitter. Mijn fractie stemt in met deze motie, gelet op de interpretatie van de

gedeputeerde. Wij zullen hierop nader ingaan bij de behandeling van de Economische Agenda.

De motie wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, het CDA, de VVD, de PVV, de CU en de SGP voor deze motie hebben gestemd.

30. Motie van de leden Hijgenaar en Colijn over The Passion at Sea

De **voorzitter**. De aan de orde gestelde motie luidt als volgt:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 31 oktober 2014;

stellen vast dat:

- *"The Passion" een boeiende en aansprekende cultuuruiting is, die erg veel belangstelling trekt, zowel ter plaatse als op de landelijke televisie;*
- *ook de locatie waar de opvoering plaatsvindt, magistraal in beeld wordt gebracht;*
- *meerdere gemeenten in Zeeland het aanbod om een opvoering van "The Passion" in 2015 te huisvesten, hebben moeten afslaan, waarbij de kosten een belangrijke rol hebben gespeeld;*

overwegen dat:

- *een groot publiek de opvoering van "The Passion" in Zeeland waardeert;*
- *een opvoering van "The Passion" meer uitstraling geeft aan de gemeente waar hij plaatsvindt, en aan Zeeland in zijn geheel, dan menige peperdure promotiecampagne;*
- *een bijdrage uit het provinciale promotiebudget, gezien de positieve invloed op het Zeeuwse imago, te rechtvaardigen is;*
- *zowel Vlissingen als Middelburg om financiële redenen van organisatie moesten afzien, maar ook in Goes en Terneuzen serieuze belangstelling bestaat voor "The Passion" in het komende jaar of de jaren daarna;*
- *voor de finish van de Tour de France in korte tijd financiers werden gevonden en ook met crowd funding heel mooie dingen in Zeeland tot stand zijn gebracht;*
- *de gemeente Middelburg over enkele jaren weer mogelijkheden ziet;*
- *er 180.000 euro nodig is als totale bijdrage van Zeeland aan de opvoering;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- snel in contact te treden met die Zeeuwse gemeenten die "The Passion" eerder afwezen, en met andere Zeeuwse gemeenten die aan de opvoering willen meewerken om samen met tenminste één gemeente tot overeenstemming te komen met de organisatie van "The Passion" over een opvoering in Zeeland in de komende jaren;

- de mogelijkheid van sponsoring door het bedrijfsleven, crowd funding door het Zeeuwse publiek en cofinanciering met gemeenten in te zetten;

- voor het resterende bedrag een bijdrage beschikbaar te stellen uit het provinciale promotiefonds;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 5.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. Een aantal weken geleden stond in de PZC dat na Vlissingen ook Middelburg neen had gezegd tegen een opvoering van "The Passion". "The Passion" is een culturele uiting die een reis maakt door Nederland, ieder jaar in een andere provincie. Het zal toch niet zo zijn dat daarbij Zeeland wordt overgeslagen...

Daarom zijn wij te velde getrokken, voorzitter. Wij hebben hierover gesproken met een groot aantal partijen en zijn tot de conclusie gekomen dat er best belangstelling is, ook bij de Zeeuwse steden, voor een opvoering van "The Passion", maar dat men zich niet wil committeren aan de behoorlijk hoge kosten die door de organisatoren aan de stad waar het evenement wordt gehouden, worden doorberekend.

Wij denken dat een opvoering niet alleen leuk zal zijn voor degenen die ernaar gaan kijken, maar ook erg leuk is voor degenen die naar de televisie kijken en heel veel kijkers trekt. Daarmee inherent ontstaat er aandacht voor de Zeeuwse stad waar het evenement, eventueel, wordt georganiseerd. Daarom zien wij mogelijkheden om dit als provincie en gemeente of meerdere gemeenten --van mij mag het ook twee keer in verschillende jaren-- aan te gaan. Als die de handen ineen slaan en dezelfde energie inzetten om te komen tot sponsoring door het bedrijfsleven en crowd funding, zou het toch mogelijk moeten zijn om met geringe provinciale middelen voor elkaar te brengen dat zo'n opvoering hier plaatsvindt.

Voorzitter. Wij denken dat, als er nog geld bijmoet van de provincie, dit in het kader van het promotiefonds een redelijke besteding zou zijn. Laten wij wel zijn: op dit moment kopen wij daar reclamespotjes voor en terwijl die worden uitgezonden, gaan de mensen even koffie halen of een plasje doen. Welnu, op déze manier kunnen wij er enkele uren heel mooie televisie voor krijgen, met Zeeland prominent in beeld. Dat is niet de

reden waarom wij hiermee komen, maar het is wel een mogelijkheid om te komen tot een goede financiering. Wij gaan er daarbij niet aan voorbij dat deze cultuuruiting een leuke extra is bij het cultuurprogramma dat wij al hebben. Wij gaan binnenkort spreken over het verlengen van de werkingsduur van de Cultuurnota. Het zal niet vreemd in de oren klinken dat D66 vindt dat er best nog wel wat extra's kan gebeuren, in plaats van alleen maar voortzetten van bestaand beleid. Welnu, dit is zo'n extra, en er is niet eens geld van het cultuurbudget voor nodig.

De heer **Colijn** (CU). Voorzitter. Het mede-indienen van deze motie door de fractie van de ChristenUnie behoeft enige toelichting. Er zijn namelijk bezwaren naar voren gebracht, óók vanuit onze achterban, met betrekking tot de beeltenis en/of de afbeelding die in het kader van "The Passion" wordt getoond. Wij hebben daar alle begrip voor. Persoonlijk dacht ik er aanvankelijk ook zo over.

Voorzitter. Eerlijk kan ik zeggen dat ik op grond van bepaalde argumenten graag met deze motie instem. Daarmee doel ik op het feit dat er geschreven staat: "Mijn volk zal verloren gaan omdat het geen kennis heeft.". Heel veel jongelui in Nederland groeien op zonder dat er gedegen kennis bestaat van onze joods-christelijke achtergrond. "The Passion" biedt bij uitstek een mogelijkheid om daarvan kennis te nemen, erbij betrokken te raken en het te zien. Naast alle argumenten die de heer Hijgenaar heeft genoemd --en die wat ons betreft valide zijn maar niet diep gaan qua belevingswereld-- willen wij dit argument naar voren brengen. Vandaar dat mijn fractie deze motie mede heeft ingediend.

De heer **Babijn** (CDA). Voorzitter. Persoonlijk sta ik positief tegenover deze motie. Het opvoeren van "The Passion", waarbij de persoon van Christus wordt uitgebeeld, lijkt mij best goed. Mensen kunnen op deze manier kennismaken van het evangelie.

Maar nu even zakelijk, voorzitter. De CDA-fractie vraagt zich af of er hierbij sprake is van een taak voor de provincie. Wij zetten hier nogal wat vraagtekens bij. Ons inziens gaat een vergelijking met de Tour de France niet op. Immers, de filmbeelden waarmee de Tour de provincie Zeeland in kaart brengt, genereren veel aandacht en versterken het toeristische imago van Zeeland. Als gevolg daarvan komen mensen naar Zeeland toe.

Als gesteld wordt dat als gevolg van "The Passion" een Zeeuwse stad in de aandacht komt te staan, denk ik dat dat maar heel beperkt het geval is. In elk geval gaat dat dan die stad zélf aan, en die moet dan ook maar zelf de gevraagde bijdrage ophoesten. Dat staat in feite ook in de overwegingen, opgenomen in de motie: "de gemeente Middelburg ziet over enkele jaren weer

mogelijkheden". Ik zou zeggen: fantastisch, laat Middelburg dit dan doen.

Voorzitter. Mijn fractie zal deze motie niet steunen.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Ik denk dat wij iets moeten uitleggen. "The Passion" is voor ons niet zomaar iets. "The Passion" gaat over het lijden en sterven van Jezus Christus. Dat is wat het is. Op de desbetreffende website lees je: "Het is een spraakmakende vertelling van de laatste uren van Jezus.". Ook wordt gesteld: "Het is een groot cultureel popevenement.". De heer Hijgenaar heeft het gehad over een "spektakel". Voorzitter, om met een lijdens- en stervensverhaal promotie te maken... Dat is wat ons betreft vele stappen te ver. Het gaat om de boodschap dat Christus stierf voor zondaren. Dat is volgens ons een waardige boodschap, en geen spektakel.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Ik ben onder de indruk van deze woorden van de heer Van Burg. Zelf ben ik humanist en geloof ik dat alle geloven respect verdienen. Ik ben hier dan ook heel gevoelig voor; laat ik er eerlijk in zijn. Ik begrijp dat dit voor een bepaalde groep orthodoxe christenen heel gevoelig ligt.

De heer Babijn heeft ons inziens terecht aangegeven dat het hierbij gaat om een taak voor de gemeenten. Als gemeenten dit willen organiseren, zullen ze dat op hun eigen manier moeten doen. Dit is geen taak voor de provincie Zeeland. Voorts hopen wij dat gemeenten ook datgene wat door de heer Van Burg naar voren is gebracht, bij hun overwegingen zullen willen betrekken.

De heer **Markusse** (PVV). Voorzitter. In de motie wordt gesproken over een bedrag van 180.000 euro, over een bijdrage van een stad in Zeeland en over de mogelijkheid dat het bedrijfsleven bijspringt. En dan blijft er, eventueel, nog een bedrag over dat door de provincie zou moeten worden betaald. Voorzitter, wij vinden het te ver gaan dat de provincie hier geld in steekt.

Verder ben ik met de SGP-fractie van mening dat met "The Passion" niet altijd een waardige voorstelling wordt gegeven van datgene wat 2000 jaar geleden heeft plaatsgevonden.

De heer **De Putter** (VVD). Voorzitter. Graag spreek ik respect uit voor ieders opvatting, geloof of overtuiging. Daar heb je alleen maar respect voor op te brengen; dat vindt ook de VVD.

Daarnaast benaderen wij dit verzoek op grond van een meer liberale gedachte en de overtuiging dat ieder zelf verantwoordelijk is voor wat zij of hij wil en doet. Tegen die achtergrond kan mijn fractie zich vinden in datgene wat collega Babijn heeft verwoord. Als iemand dit wil, laat hij

dan zijn eigen verantwoordelijkheid nemen en dit vooral zélf organiseren. Daarom zullen wij de motie niet steunen.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Het lijkt mij goed om namens het college over dit onderwerp enkele opmerkingen te maken, mede gelet op het beleid dat hiermee te maken heeft en dat door de Staten is vastgesteld.

Allereerst geeft het college geen oordeel over de inhoud van deze vertoning, dit spektakel, deze uitvoering, hoe men het ook wil noemen. Dat laat het college graag over aan ieder voor zich. Natuurlijk is het zo dat wij op het terrein van de cultuur meefinancieren wanneer er in een gemeente iets te doen is dat past bij bijvoorbeeld de promotie van Zeeland of ons cultureel beleid. Dat doen wij ook voor Sail, voor O die Zee enz. Op zich is het dus beleid dat wij met gemeenten samen of aanvullend op gemeenten op deze manier handelen. Ook is het mogelijk dat wij zélf iets willen en gemeenten vragen om bij te dragen. Dat is dus allemaal mogelijk, maar wat ons betreft geldt dat niet voor "The Passion". Ik zal uitleggen waarom wij dit standpunt innemen.

Voorzitter. Het college heeft de lijn uitgezet, niet alleen voor cultuur maar ook voor sport, dat de provincie evenementen mede sponsort of organiseert wanneer onderscheidend Zeeland breed in beeld wordt gebracht. Een tweede factor is dat een en ander voor Zeeland ook iets moet opleveren in de sfeer van Zeelandpromotie of de economie. Vaak is er sprake van een goed meetbare economische waarde, verbonden aan het evenement op zich, waarbij kan worden gedacht aan overnachtingen, consumpties, benzine tanken enz.

Gaat het om grote evenementen die heel veel geld kosten, zoals de Tour de France, dan herinner ik eraan dat de Staten uitspraken hebben gedaan waaruit blijkt hoe naar hun oordeel de provincie daaraan kan bijdragen. Wordt een vergelijking met de Tour gemaakt, dan kan ik zeggen dat wat dat betreft het bedrijfsleven vrij snel in actie is gekomen. Binnen twee weken werd hiervoor 600.000 euro bij elkaar gebracht. De vraag rijst natuurlijk waarom het bedrijfsleven dat doet. Men doet dat, voorzitter, omdat men het eens is met de beleidslijn die wij hiervoor hebben uitgezet; men ziet de meerwaarde daarvan in.

Nu moet ik natuurlijk niet iedere keer bij het bedrijfsleven aankomen. Ik ben ook al langs geweest voor O die Zee, omdat dat paste bij 200 jaar Zeeland en omdat dit spektakel onderscheidend was voor Zeeland. Een aantal bedrijven, met name in de havens, heeft gezegd: we doen nog een keer mee. Echter, ik zie niet gebeuren dat ik opnieuw op die deur klop met de vraag: jongens en meisjes van het bedrijfsleven, we hebben nog een ander idee en mogen wij

nogmaals een beroep op jullie doen? Daar moet je toch heel prudent mee zijn. Er moet in deze tijd ook niet al te romantisch worden gekeken naar de bijdragen van sponsors. Ik zie niet gebeuren dat ik hiermee nog een keer succes heb, en ik hou niet van activiteiten die op voorhand al gedoemd zijn te mislukken. Ik ben dit dan ook niet van plan.

Ik voeg hieraan toe, voorzitter, dat gemeenten ons ook niet hebben benaderd. Met de motie wordt bepleit dat wij nu als de gesmeerde bliksem naar de gemeenten gaan om ze te zeggen: weet u wel dat wij altijd nog in Middelburg een pinautomaat hebben staan? Voorzitter, dat lijkt mij geen goede gedachte in het huidige financiële klimaat.

Voorzitter. Bij de voorbereiding van deze behandeling dacht ik: laat ik eens kijken naar de laatste opvoering van "The Passion", in Groningen. Er gaat natuurlijk niets boven Groningen en daar hebben ze óók "The Passion" gedaan. Welnu, ik heb tijdens die hele registratie één keer de verlichte Martinitoren gezien. Het is tijdens de opvoering donker; je ziet verder van Groningen niets. Mijn conclusie is dat dit op geen enkele manier kan worden vergeleken met bijvoorbeeld O die Zee. Dat is dan ook de reden waarom wij zeggen: niet doen.

De heer **Hijgenaar** (D66). Voorzitter. De gedeputeerde heeft gelukkig al uitgelegd dat het mede-sponsors of -organiseren van een dergelijk evenement wel degelijk tot de taken van de provincie kan worden gerekend omdat wij dat in bepaalde, voorkomende gevallen ook doen. Ik vind het jammer dat het college dat in dit geval niet wil doen.

Verder wil ik met nadruk zeggen dat ook wij op geen enkele wijze willen ingaan op de inhoud van de opvoering. Het ging ons om de mogelijkheid dat die opvoering hier in Zeeland zou worden georganiseerd. Dat de Martinitoren hier niet in beeld zou komen, is wel duidelijk, maar een paar mooi verlichte boten op het water hadden het ook heel leuk gedaan, zéker in het donker...

Motie nr. 5 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de CU en NZ voor deze motie hebben gestemd.

31. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

32. Sluiting

De **voorzitter**. Voor de vergadering wordt gesloten, vraag ik nog even de aandacht voor de bijzondere herdenking "Zeventig jaar Slag om de Schelde". De vorige week, op zaterdag, is er bijzondere aandacht geweest voor Vlaanderen, Zeeuws-Vlaanderen, Sloedam en Brabantse Wal. Aanstaande zaterdag vindt de herdenking specifiek voor Zeeland plaats. De burgerslachtoffers zullen worden herdacht in Breskens. Daarnaast zijn er verschillende herdenkingen op Walcheren. De leden zijn daarbij bijzonder welkom. Zij hebben daarvoor een uitnodiging ontvangen.

De vergadering wordt te 13.30 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 14 november 2014, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.